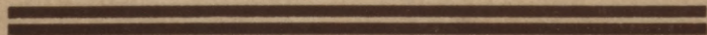

91-3
153

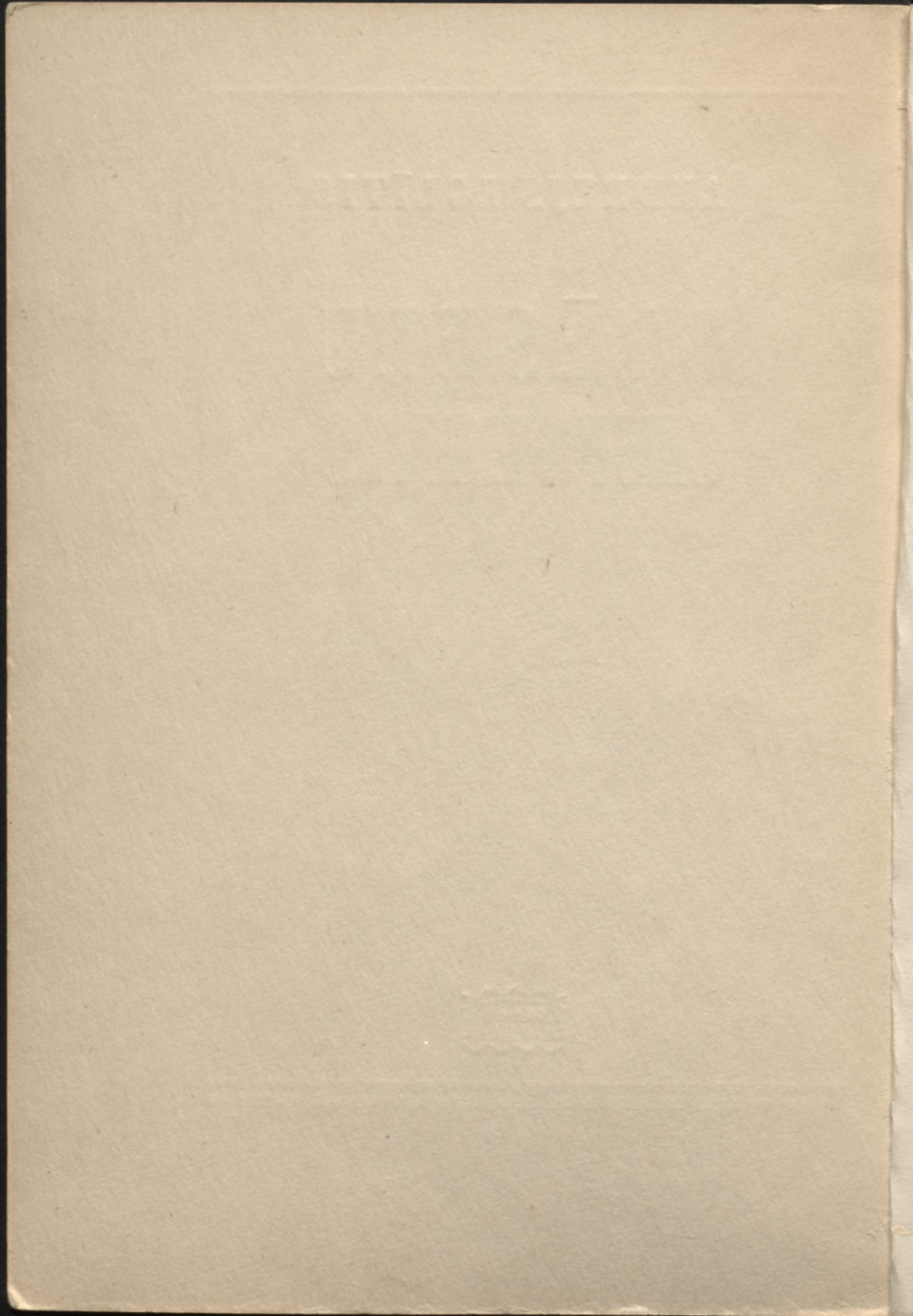
ANDREJS EGLĪTIS

DVĒSEĻU
CIETOKSNIS

ZIEMEĻ
DLAZMA

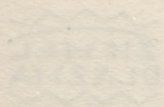

SIENĀ OTIĀS ĀRĒSĀS SIENĀS SIENĀS

ZIEMEL
DLAZMA

ANDREJS ROZITS

DVESELU
CIETOKSNIS

STĀVA NR. 1482
1914. G. APRĪLIS 1. D.

IZDĀVUMS

B, L

91-3
153

0461
810

ANDREJS EGLĪTIS

DVĒSELU
CIETOKSNIS

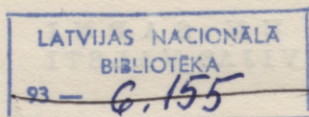
CINĀS UN SAPNĪ
PAR LATVIJAS VALSTI

ZIEMEĻBLAZMA

JANIS ABUČS
1953

16

M. Induses-Mucenieces ilustrācijas

0304029567

Printed in Sweden
Västerås 1953
Västmanlands Folkblads Tryckeri

IEVADA VIETA

Kā rūsa noplaksnijās pie apvāršņa tajā oktobra dienā — fronte turas.

Atblāzmas gaismā jauna cerība iespīdēja mātes sejā, spēki atkal cēla gurušos locekļus, siltāka kļuva bēgļu ratu cietā dēļu mala, un ticīgāka roka noklauda izvārgušā baltaņa kaklu — fronte turas, latviešu kaņavīrs iztur.

Tā dzima šī cerību zeme Kurzemes cietoksnis kaņa pēdējā, 1944. gada rudens oktobra mēnesī. Pārvilkusi posta un nāves roku visai Latvijai, fronte atdurās p'e Džūkstes pret Kriksām — Straģiem—Pūcēm, kur 15. oktobrī krieviem pretim, tieši no Vidzemes pārgājiena nākdama, stājās 19. divīzija. 8 dienu kaujās fronte v.ļņojās uz priekšu un atpakaļ, ar dažiem vīriem ierindā palicis, pats smagi ievainots, ltn. Homka vairākas stundas aizstāvēja stratēģiski svarīgo 73,0 augstieni, triecieni mainījās ar prettriecieniem, līdz neticamais bija noticis — latviešu kaņavīrs bija aizšāvis priekšā dzelzs bultu Kurzemes vārtiem. Kaņam nebija lemts vairs tos atvērt, to izdarīja miers.

Pusmiljons cilvēku uzelpoja tajā brīdī, 150.000 no tiem bija bēgļu, kuņiem nebija vairs nekā, tikai ticība vēl joprojām, ticība brīnumam, kam Dieva un taisnības vārdā bija jānāk, jo Kurzeme, kas 1919. gadā bija glābusi zemi un tautu, nevarēja pievilt arī šoreiz, gluži vienkārši nedrīkstēja, ja vēl bija pasaulē kas augstāks, kas nepakļāvās prāta un loģikas aukstajiem apsvērumiem. Un nebija šo kaņavīru un latviešu cilvēku vaina, ja gals tomēr reiz pienāca, kaut arī pēc 8 mēnešu asiņainām cīņām un izturēšanas.

Izmisis latviešu leģionārs izcīnīja savu Golgātas cīņu, izmisis bēglis izturēja šķietami neizturamo. Par ko? Kādi mērķi un lozungi bija rakstīti un kādus varēja rakstīt tajās

dienās kaujas karogā? Un vai vispār bija kas jāraksta, vai tas nebija iegūlis jau katra kaņavīra sejā, kaujā ejot. Latvijas krāsu vairogs uz kaņavīra tērpā un Latvijas vārds dzejnieka un rakstītāja rindās nebija galvenais un izšķirīgais. Latvijas jēdziens un valsts doma pildīja gaisu, un to elpoja ik brīdi kaņavīrs un bēglis, ar to cēlās un gūlās Kurzemē ik cilvēks.

Ir traģiski, ka vēl šodien, pēc astoņiem gadiem, vajaga savas daļas varonības, lai to pateiktu, lai ģen. R. Bangerskis varētu uzrakstīt vārdus, ka „par katru Latvijas zemes pēdu viņas varonīgie dēli ir likuši ienaidniekam dārgi samaksāt, un savu cīņu viņi nav uzdevuši līdz pat šai dienai un arī neuzdos, kamēr vien krūtīs pukstēs latviskā sirds. Un vai gan maz citādi varēja būt? Kādas tiesības būtu latviešu tautai gausties par savu likteni, par savas valsts un zemes postu, un griezties ar pretenzijām un pārmetumiem pie citām tautām, ka tās viņu atstājušas bezpalīdzības stāvoklī, ja tā pati nekā nebūtu darījusi, lai atvairītu drausmīgo nelaimi un postu. Latviešu leģionāru un tās bruņoto formāciju cīņas bija vienīgais reālākais latviešu tautas protests pret melīgajiem boļševiku apgalvojumiem, ka Latvija pati ir brīvprātīgi iekļāvusies vergu valstī.”

Ak ko, fantasti, teic šodien gudrie, kam padoma nav trūcis un netrūkst nekad, jo tas viņu amats un daba — zināt visu un zināt vienmēr labāk par citiem, zināt labāk par darītājiem. Tā runā tie, kas no Kurzemes degošā krasta nav redzējuši sevišķi daudz, jo tā atblāzmu pāri Baltijas jūrai nomākusi nometnes spuldzes vājā liesmiņa. Kam jūs naīvie toreiz ticējāt, kam jūs vispār varējāt ticēt, mums te viss bija tik skaids un tik saprotams, ka jūs tur ar savu izrikošanos brīžiem vairs nelikāties īsti gudri esam. Vai varbūt jūs bija aizrāvušas sev līdzī kādas citas idejas, kam nebija latviskas izcelšanās?

Latviešu kaņavīrs mierīgi varējās pagriezt muguru šiem tēzētājiem, viņš vēl šodien redz, ka nekas tam nav jāatsauc, nekas nav jānoliedz no savas rīcības, no savas ticības, no savas pārliecības. Ne kas nav jānoliedz, nekas nav jāmaina. Viss

Kurzemē darītais, toreiz teiktais, rakstītais, viss šodien mirdz tai pašā patiesības gaismā kā toreiz. Jo pasaule nav aizbērusi bezdibenu, kas daļa to divi daļās un kuŗa iezīmēšanos Kurzemē skatījām jau toreiz. Tas tikai vēl dziļāks kļuvis, vēl nepārejamāks, bet vajag, šķiet, Kurzemes elpas, ko elpo katrs latvietis, lai to saprastu. Jo izbridusi riebīgus kompromisa dūksnājus, svārstījusies un mētājusies, pasaule, liekas, arī šodien būtu atkal gatava aizsiet acis un ticēt upju tecēšanai pret straumi.

Kurzeme nebija tikai latviešu militāra problēma. Līdzās latviešu 19. divīzijai tur vēl stāvēja un cīnījās 31 vācu divīzija, visi kopā ap 200.000 vīru. Kāda tad bija cietokšņa turēšanas lielā jēga, kā tā iekļāvās vispārējā kara plānā, ko mums toreiz nosedza tīri latviskā domāšana un uztvere? Dīvaini, ka arī pēc astoņiem gadiem vēsturnieku domas par to dalās. Ir noteikti zināms, ka vācu ģenerālštābā pastāvējis uzskats, ka vācu spēki un arī latviešu divīzija no Kurzemes jāizvāc jau tūliņ pēc 1. lielkaujas pie Džūkstes, ar to Kurzemi 1944. gada rudenī atdotot krieviem. Šim nodomam pretojusies augstākā vadība, lai „atturētu Zviedriju no iejaukšanās karā Baltijas sektorā.” Ģenerālštābs tomēr panāca 8 divīziju izvešanu no Kurzemes pēc Ziemassvētku kaujām, līdz ar ko pāri palikušo divīziju kaujas iecirkņi paplašinājās, un krievu lieluzbrukumi 1945. gada pirmajos mēnešos prasīja divtik lielu piepūli un zaudējumus.

Citi militāristi paralēli Zviedrijas invāzijas briesmu versijai mēģina atrast Kurzemes izolētās salas turēšanai vēl citus, ticamākus motīvus. Pēdējais vācu virspavēlnieks Kurzemē ģenerālpulkvedis Rendulics savos memuāros raksta:

„Kurzemes turēšanai nebija kādu politisku apsvērumu, un te nebija jādoma par civiliedzīvotāju evakuāciju kā Austrumprūsijā. Ģenerālštāba priekšnieks ģenerālpulkvedis Guderians jau janvārī pieprasīja Kurzemes armiju grupas evakuāciju uz Austrumprūsiju. Toreiz tas vēl, bez šaubām, būtu bijis pareizi. Vienīgais militārais pretarguments, ko aizstāvēja kara flote, bija tādā gadījumā sagaidāmā krievu darbības

pastiprināšanās Baltijas jūrā, jo viņi tad iegūtu jaunas, daudz vairāk uz dienvidiem esošas labas ostas. Nav iespējams noskaidrot, vai šis apsvērums bijis vienīgais un izšķirīgais Kurzemes likteņu noteikšanā, tikai pēc krievu izlaušanās līdz Baltijas jūrai Austrumprūsijā tas bija zaudējis katru nozīmi. Toties municijas trūkums, kas bija vērojams visos frontes sektoros, situāciju šajā starplaikā bija mainījis pavisam pretējā virzienā. Pieredze Austrumprūsijā lika secināt, ka no Kurzemes pārvesto divīziju kaujas spējas un efektivitāte municijas trūkuma dēļ ienaidnieka spēku saistišanā nekur nebūtu bijusi tik iespaidīga kā tieši Kurzemē. Citiem vārdiem: Kurzemes armiju iesaistišana citā frontē pie toreizējiem apstākļiem nekad nebūtu varējusi atsvērt krievu milzīgo masu atbrīvošanu citās frontēs. Kurzemē un Austrumprūsijā samērā vāji vācu spēki saistīja 160 — 170 krievu divīziju.

Protams, stāvoklis būtu bijis savādāks, ja netrūktu municijas un ieroču. Tad Kurzemes armijas neapšaubāmi būtu daudz efektīvāk izmantojamas izšķirīgos austrumu frontes sektoros. Pašreizējā momentā tām varēja piešķirt tikai negatīvus uzdevumus — ienaidnieka spēka saistišanu. Tā arī bija Kurzemes turēšanas jēga.”

Bet tās bija divi dažādas lietas, divi vērtējumi un divas uztveres. Mēs izslēdzām savas domas no pasaules lielās sakarības, mums Kurzeme bija mūsu pēdējā cerība, vāciešiem tā bija tikai stratēģisks kaŗa lauks, kuŗu ar vieglu roku un gudru apsvērumu varēja arī pamest. Un tā visa Kurzeme latviešu un vācu attieksmēs bija liels paradokss—kaŗavīri stāvēja plecu pie pleca ierakumos, stāvēja godīgi, kaŗavīra ētikai atbilstoši, bet aizmugurē un civilā dzīvē valdīja princips — aci pret aci, zobu pret zobu: sākot ar žandarmiem un bēgļiem, pilsētu iedzīvotājiem un komisāriātiem, pašpārvaldi un augstākiem virspavēlniekiem un beidzot ar avižu rakstītājiem un SS propagandistiem. Veltīgi te runāt par kollaborātoriem, tā ir pēckara trimdas kabinetu un visam notikušam tālu stāvošu ļaužu filozofēšana tagad paēdušā zemē un mierīgās naktīs.

Attiecības labi raksturoja kāds vācu SS vīrs — visas propagandas briesmas Liepājā 1944. gada rudenī līdz tam, kamēr viņš, ciņu zaudējis, 1945. gada martā nozuda frontes jūklī: — „Latvieši uzvedas tā, it kā tie Kurzemē cīnītos vieni paši.”

Šodien apskaužams liekas toreizējais ticēšanas spēks, drosme un miers reizē. Apskaužams, jo, bēgļu gaitu māktiem, mums vairs jau sen tā nav tik daudz, tas nav tik spēcīgs, un dažam labam tā nav vairs nemaz. Kur šodien Kurzemes veselais, klinšaini nešaubīgais un cietais, n e s a s k a l d ī t a i s cilvēks? Trimdas velns ir sējis savu sēklu, un bijuši un ir ļaudis, kam tikas to aplaistīt un gādāt tai zaļošanas spēku. Apguruši un saīguši, mēs akmeni esam gatavi mest uz otru, jo tas, domādams greizi vai negreizi, bet katrā ziņā c i t ā d i nekā mēs, brāja vietā nu kļuvis par ienaidnieku. Mēs cīnāmies, līdz elpas pietrūkst, izšķiežam savus degsmes sērkokus, lai brīdī, kad vajadzēs lielo uguni kurt, un tāds reiz nāks, tukši un auksti stāvētu malā un neliktos par notiekošo vairs zinīs. Jo mums nebūs tad vairs nekā ko tēvuzemei dot.

Jau šodien pienācis laiks, kad, atklātiem esot, jautājumam vairs nav tālu atbilde jāmeklē, kas vairāk nogrēkojies pret cilvēci un visu, kas tai svēts, vai tie, kas otrā pasaules kaņā visādi palīdzēja boļševismam un sniedza asiņu notriepām rokām zelta zobenu, jeb vai trīs mazo Baltijas valstu kaņavīri, kuņi aizstāvēt visu, kas tiem bija svēts — tēvuzemi, māju, tuviniekus — cīnījās blakus ar vācu kaņavīru. Cik vienaldzīgs tiem bija toreiz — šodien dažiem tik svarīgais — k a s stāvēja blakus, galvenais bija ciņa, bezkompromisa ciņa par dzīvību, kaut arī tā prasīja gatavību iet nāvē jebkuņ brīdī.

Tas ir Kurzemes laiks, kas simbolizēja kaņā latviešu tautu, kuņā bija kļuvusi kaņavīrs kā viens vīrs, un šī laika priekšā mēs šodien dziļā godbijībā liecam galvas.

Jo mūsu slava un nopelšana, kas tam tiek piešķirta, izbālēs lielā Mūžības sniegtā vainaga priekšā.

Upsalā, 1953. gada 15. aprīlī.

Arturs Strautmanis.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and appears to be a formal document or report.

**Latviešu varoņiem Kurzemē,
tautas mocekļiem un brīvības
cīnītājiem.**

Teiciet man zemi plašajā pasaulē,
Kurā būtu tik mīļa kā tu, mana dzimtene —
Kurzeme, Zemgale, mīļā baltā Dieva zemīte.
Plūdons.

1914
1915
1916

1917
1918
1919
1920

Šis Kurzemes kauju dienās rakstītās rindas uzrunā latviešus svešumā tajā brīdī, kad viņi, noliektu brīvības karogu, iet cauri visdziļākajam likteņa mijkrēslim, arvien vēl sava lielā ciešanu Dieva nevienoti.

Miroņu klāta dus tēvzeme, pišļos satriekti svētumi, nāves izgulēti šūpuļi lēni līgojas atstāto mājokļu aklumā. Vai tikai iznīcība spēj mūs vienot, un kapu lauks ir mūsu kopējā saiešanas vieta?

Jūdass staigāja starp mums Kurzemē, un viņš sen jau ložņā arī svešumā.

— Par ko ciniņās un sadega Kurzeme? Lai par to stāsta rindas, kur ik vārds gājis cauri vācu cenzūras žņaugiem, rakstīts pie krituša drauga pleca, uz bēgļu ratu malas, sagrautā tēvzemes pilsētā, dūmainā Kurzemes pagalmā.

Kurzemei šodien nevajaga vairs ne uzslavas, ne aizstāvības, jo viskrāšņākos goda vainagus lielai daļai kurzemnieku pasniedza varoņu nāve, kurā viņi pielīdzinājās savai cietējai tautai.

Mums dzīvajiem tāpēc ne vainot un šķelties, bet vienotiem celties!

Zviedrijā, 1945. g. vasarā.

unabhängig von dem Staat zu sein, sondern
auf dem Staat zu beruhen, und die
Staatsgewalt zu sein, die den Staat
ausmacht.

Die Staatsgewalt ist die Gewalt, die
den Staat ausmacht, und die den Staat
ausmacht, und die den Staat ausmacht.

Die Staatsgewalt ist die Gewalt, die
den Staat ausmacht, und die den Staat
ausmacht, und die den Staat ausmacht.

Die Staatsgewalt ist die Gewalt, die
den Staat ausmacht, und die den Staat
ausmacht, und die den Staat ausmacht.

Die Staatsgewalt ist die Gewalt, die
den Staat ausmacht, und die den Staat
ausmacht, und die den Staat ausmacht.

Die Staatsgewalt ist die Gewalt, die
den Staat ausmacht, und die den Staat
ausmacht, und die den Staat ausmacht.

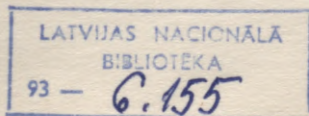
Die Staatsgewalt ist die Gewalt, die
den Staat ausmacht, und die den Staat
ausmacht, und die den Staat ausmacht.

VELU MIGLĀ

1944. g. 5. novembrī Džūkstes frontē Kurzemē

Un ja pēkšņi norimtu tumšas šalkoņas pilnā rudens vētra, pēkšņi stātos kara troksnis, izmocītie bēgļi pagrieztos uz mājām, kā brīnums ceļmalā uzdziedētu balta puķe, ja tas viss tā šodien notiktu kādā Kurzemes stūrī, vai tu jau ticētu, ka mūsu tautai pienākusi atpestīšanas stunda? Vai tu spētu sev apliecināt — mana tauta un es, mēs esam glābušies? Un es tev teiktu tūkstoškārt — nē! Klausies, šobrīd, nedaudz stundu gājienā, aiz pilsētas kalnu pauguros — Tukuma kaujas grāvju labirintos tik kluss un mierīgs, ka nedreb pat mētras uz jaunajiem brāļu kapiem, neievaidas zeme, nedz uguņo gaiss. Piepēši viss aprāvies un sastindzis, vakar — un aizvakardienai jau pieder nežēlīgās kauju kanonādes par dzimtenes ceļiem sektorā Sloka — Tukums.

Un šodien? Šodien no jūras pāri aplukušajam kauju laukam joņo aukaini ūdens vēji, brīžiem pāriedami virpuļainā vētrā, dobji iemaujas vācu lielgabals, tālāk mežā manīts ienaidnieks. Klusums. Bet aizgājušo dienu vārdi

rakstīti asinīm, krasta ceļi veduši dzīvos un mirušos, krāsainās jūrmalas birtalas laizījušas ugunsmēles, un rasainā veļu miglā kā liesmaini kamoli sprāgstot aizkūleņojuši ienaidnieka tanki. Acis šodien skata nāves un uguns pēdas, domas pārstaigā lapu piedzīto starplauku, sīkās dūmu strūklas ienaidnieka pusē. Mēs zinām — ienaidniekam pietrūcis dzīvo asiņu. Posta dēle, baigi locīdamās, atkal meklē upurus sagrautā un dūmiem izkvēpinātā Vidzemē un Zemgalē; tā iegulusi arī Rīgā, tā sūc un vilina atgrieztos Latgales sērdieņus — asiņu vajag, asiņu!

Nāks vēl diena, kad sarkanā dēle atkal būs piezīdusies, lai, ugunis vemdama, savus mocekļus žņaudzot, listu uz priekšu — jau otrreiz uz Tukumu. Tikai šodien nedreb ne mētra jaunajos brāļu kapos — tikai veļu miglā tinušās, mirušo nopūtu pilnas aizslīd pēdējās oktobra dienas.

Netici klusumam, netici, vēl aukas pie apvāršņiem briest, daudz vēl vajadzēs ciest! Zini, klusumam piemīt milža spēks, tas neatturami velk atpakaļ uz visām debesu pusēm izklīdušos tukumniekus — iztrūkušies un neticēdami viņi kāpj pāri nogāzto ķiršu piekalnei, slauka acis — kaut brīdi vēl mājās! Tukuma slavenākais podnieks piesit ar pirkstu brūnam māla traukam pazemes noliktavās: Skan! Dzidri skan kā zvans, kā tāla saucēja atbalss. Un nu, liekas, sāk skanēt līdzī visi veidojumi, kas baltās ugunīs deguši un izkarsuši — zaļās krūzes, dievnama svečtuŗi, dzeltēnie podi, bļodas, krucifiksi. Skan! No viena pirksta piesitiena. Arī tu, brāli un māsa, Dieva kareivji pa labi un kreisi, esiet kā izdedzināti māli! Lai gaišajai ticības skaņai līdzī atbalso visi vārgie un neticīgie — līdz mūsu augšāmcelšanās stundai!

Un ja pēkšņi norimtu vētras, stātos kaŗa troksnis kā šodien pie Tukuma, vai tu jau to sauktu par savu glābšanās stundu? Saku tev vēlreiz tūkstoš nē!

Ejot no pusdzīvās Tukuma pilsētas uz grāvju valstību, mūs skaudri sadzēlusi jauna kaŗa vēsts: sācies ienaidnieka lieluzbrukums Liepājas un Auces virzienā. Šī ziņa apņem

mūsu prātus, un mums vairs nav citu domu. Te aiz Tukuma šobrīd nedreb ne mētra, tik augšā koku galotnes cīkstās ar ziemeļu viesuļiem, un tur, jā, kā ir pie Liepājas? Tur brīvs vēl Baltijas jūras krasts, tur staigā brīvi ļaudis. Šodien ierakumos mēs domājam par Liepāju, par visu šo jūras krastu un ļaužu pulkiem. Vai tas būtu tikai tāpēc, ka te nedreb ne mētra?

29. oktobris. Kādā namā Tukuma nomalē gleznotājs piekaŗ sienai atrautu gleznojumu, aizveŗ loŗu izsistu logu, satinuŗās sievas un meitenes iet pēc silta ēdiena. Bibliotēkārs ieracies izvandītajās grāmatās — to visu es redzu kā dzīvu acu priekŗā, pats būdams tālā jūrmalas ciemā, kur šodien sāļuma pilns vējŗ velk ieroŗiem pāri sikas un baltas smiltis. Ar tām esam ciņā dienām un naktīm. Un atkal to visu nomaina cita aina, tā nāŗ arvienu tuvāk, brīŗiem rodas pat vēlēŗanās pārkāpt kaujas grāvja malai, gaŗām kroplām priedītēm — šobrīd ienaidnieks neŗauj.

Gar acīm aizslīd kā sapnis, kā murgs. Vēl pirms nedaudz dienām tā bija neizmērojami rūgta likteņa īstenība: Rīgas pusē dunot un liesmojot, nepārrēdzama bēgļu karavāna kā notiesāta vilkās gaŗām jūras malai, plānās viļņu atplūdas sitās ap noguruŗo zirgu kājām. Govju mauŗana, ļauŗu klaigas, bērnu raudas, visas balsis un atbalsis saplūda kopā ar jūras ŗalkoņu. Bija tā, it kā kāds nepārvarams spēks reizē dzītu projām un reizē tikpat cieŗi turētu — palieci! — Projām! Un tā — elsas apspiezdama — aizgāja daļa latvieŗu tautas gar jūras malu. Vēl šodien to redzu — skumjo gāŗienu veļu miglā. Vējŗ jau aizvilcis pēdas. Baigi ŗalc kāpu sili, rīt te jau var sākties kauja. Tik zemzarotās priedes spītā veŗas apvāŗņos.

„Tu vari mūs ŗķelt, tu vari mūs lauzt,
Mēs sniegsim tāles, kur saule aust!”

DIENIŠKO MAIZI DODI MUMS ŠODIEN

1944. gada novembrī Džūkstes kauju laukos Kurzemē

Lai slavētas ir Latvijas debesis par pagājušo vasaru un siltajām novembra dienām — gan rudens ūdeņi īsu brīdi skalojuši ceļus un laukus, tomēr debesis arvienu gaišuma pilnas un līdzjūtīgas plētušās pāri nedienu noliektajai tautai. Cik siltas, kaut uguņainas blāzmoja vasaras naktis virs bēgļu galvām, un mātes viegli varēja apklusināt mazo dēlu un meitu raudāšanu. Vidzemes un Kurzemes šķūņi bija cietēju valodas pilni, miglaino upju krastos bēgļu māmuļa iemīga ar griezes dziesmu un zāļu nastu pagalvī.

Debess un zeme šajā posta gadā dalās bēdās ar savu mazo un uzticīgo tautu — remdenas naktis un saulainas dienas vēl tagad iet līdzī bēgļu vezumiem — Dieva noliktais un sūtitais laiks nelaimju stundā. Asi Vidzemes ielejās koda pirmie salnas rīti, karstas bēgļu dvašas sildīja pirkstus, zāle gulēja kā mirusi. Un atkal nāca saules cauraustas dūmakas, laidās timekļi, — labā vasara, gādīgais rudens!

Un šajās dienās, iedams pāri Kurzemes un Zemgales tīrumiem, kur vēl spirtgi zeļ rudzu zelmenis, es redzēju kaņavīrus blakus noliktām šautenēm rokot kartupeļu laukus. Bija vietas, kur dūca kuļmašīnas — kaņavīrs kūla. No pamestajiem dārziem ligoja kāpostu vezumi, mājās nāca ores ar pēdējo plāvumu. Viņi neko neatstāja laukā, visu, ko zeme devusi, nesa savam kauju galdam. Gan nāca brīži, kad kauju ugunis šņākdamas ieskrēja labības tīrumos un dārzos — bija jāpamet arāju pūliņi — augstāk par visu stāvēja ciņas iznākums. Un kolīdz aprima kauju negaisi — kaņavīrs, kā debesis lasīdams, atminējās — mūsu dienišķo maizi dodī mums šodien. Tālu paaudžu dzīves ziņa un gudrība gāja viņam līdzī — nesaki, ka ceļmalā paceltas un kabatā iebāztas rudzu vārpas kādreiz nav izšķirīgas lielajā likteņciņā. Un tā viņi gāja ar kauju un noliecās pie lauka, kur varēja, lai paceltu, ko zeme un debesis devušas dzīvošanai.

Ejot dziļāk Kurzemē, kur kaujas atgādina tikai tāla dunēšana, un suņu rejas veļu naktīs atmiņās atsauc zudušās mājas, kas dara dvēseli skumju, te var sastapt ļaudis, kas nicīgi atmet ar roku: „Nav nozīmes, ko es vairs plēsišos.” Te viss palicis aizsākts, pusdzīvs, pusmiris. Melnas gumst āboliņa stirpas — nav vajadzīgs. Rudzi saauguši zaļajām cepurēm — lai dīgst. Dārzos klejo govīs — lai ēd. Tāpat būs jāiet projām, viss jāpamet, nav vairs prieka. Ir tiesa, šodien latviešu tauta negavilē, bet tā vairāk kā jebkad grib dzīvot, pārļaut šo elli! Nāks diena, kad visa noliedzējs atjēgsies: Mūsu dienišķo maizi dodī mums šodien. Viņš vēl var būt šeit vai citur — tad dzelzs skaudrā atziņa — pats neņēmu — otram nedevu. Un daudz ir manu mīļo tautas brāļu, kas šodien dzer Latvijai bēres, likdami galdā visu, kas krāts un taupīts nedienai, neskatīdamies, kur izveļas kartupelis, kur izbirst vārpa. Viņi cenšas visu uzņemt sevī, it kā apēst šo bēdu pasauli, šodien vēl galdī, paldies Dievam, pilnībā, bet rītu?

Šie ļaudis nepaceļ nokritušu vārpu. Tikai debesis un

Es zinu, ka tam Kursas vectēvam sāpēja: skanīgi ozola
glabāti mūža mājai, šodien top aizvesti bunkura celšanai.
dēji, gadu desmitiem vējoti istabas augšā, domāti un
Gan, veco tēv, zeme paņems tavu augumu, viegli būs arī
tad, ja nedzirdēsi zemes dunot uz savas ozola mājas.

Tautu glābt, skatīties pāri savam pagalmam un, kamēr
vien rudens ļauj, noliekties pie zemes, pacelt vārpu, visu,
kas audzis tavas zemes klēpī. Mums jādalās maizes rie-
cienā ar kaņavīru, ar savu tautu, tūkstošas mutēs
jāremdina, nav vairs tā, ka tava vārpa būtu tikai tava
vien. Mūsu dienīšķo maizi dodī mums šodien!

DVĒSEĻU PIEMINĒŠANA

1944. g. 26. novembrī Liepājā

Kad māmuļa novijusi mētru vainagu un salauzusi zaļu skuju klēpi, kad noplūktas pēdējās rudens puķes un nēzdogā ievīstīta vaska svece — klāt dvēseļu pieminēšanas diena. Gandrīz ik rudenus tā atnākusi ar bezzvaigžņu tumsu un miglas kūpēšanu līdz debesīm, zvani skanējuši bez atbalss, un dzīvie gājuši, kā savu soļu baidīdamies. Ziedi, atmiņas un ugunis šajā dienā nestas uz kapenēm, un sirms senču nemirstības ticējums iegūlies ļaužu dvēselēs — veļu mielošana un pieminēšana. Aiz tālām gadu kārtām vēl jaužama tā mirušo atcerēšanās diena, kad latviešu tauta dievainu naktīs baroja savus aizgājušos, klādama galdus riju mijkrēšļos un nesdama cienastus kapenēs. Nedzird vairs sentēvu dziedāto veļu dziesmu, palicis tikai kluso pārdomu brīdis un svēta noliekšanās pār mīlo pīšļiem.

Klusajā veļu laikā atmiņas kāpj no gadu dziļumiem, spiež neizsapnoti sapņi, un reizēm murgainā miegā mātei liekas — mirušais bērns atkal starodams ziž viņas krūti;

līgava sajūt krituša kareivja glāstu; tēvs saticis trimdnieku dēlu. Pieminēšanas stundās viss tapis kā dzīvs, it kā pāršķēlies tumšais neziņas priekšskars — ticīgajā dzīvo un mirušo tikšanās pie skuju zara, mētru vainaga un vaska sveces.

Latviešu zemē līnā veļu laiks — klāt dvēseļu atceres brīdis. Ko šodien pieminēsim vispirmos, kam visim vainagā pēdējos salnas ziedus?

Par visām pieminēšanām augstākā — varoņu pieminēšana.

Es redzu, ka sarkanu kāvu naktī Māte Latvija, melnai svecei drobot, lēni šķīr Likteņu grāmatu. Pelēkā sedzenē tinusies, viņa sauc savus kautos dēlus — vai ir visas varoņu dvēseles? Šalc dievaiņu vējš, asinīm rakstīti zvēro kareivju vārdi pieminēšanas lapās, kaist zeme dzīvo brāļu cīņas ugunīs. Un Mātei Latvijai atsaucas tālās zemes malās kā dūjas kliedziens — viens, otrs, tūkstoši atbalso no senajām tēvu kaujas vietām un tikko varoņu asinīm slacītās zemes. Ē — atskan no Volchovas purvāja. „Par Latviju kritu!” „Tēvu zemei mirām!” — sauc Ostrovas veļu dvēseles. Un ilgi dzird dūju balsīm sauktās atbildes, Mātei Latvijai nākot no austrumu trimdas tuksnešiem un plašajiem visu zemju kauju laukiem. „Ē,” ceļas Lubānas varoņu šalkas, „vēl kauja nav beigusies,” dimdina Aiviekstes veļu kareivji.

Mierīga ir Mātes Latvijas balss mirušo piemiņas dienā, mierīga viņa aizspiež Likteņa grāmatu ar Latvijas brīvības zieģeli. Ne viesuļi to varēs atraut, ne ugunis pārdezināt, tas pats atleks gaviļu dimdoņā uzvaras dienā.

Nezvaniet, sēru zvani, tālas lai šodien dzīvo nopūtas — šī nav tautas bēru diena. Neskaitāmu paaudžu asinis ir mirušas, lai mēs dzīvotu. Kurzemes varonis atgulstas sava senča pišļos, tik tautas dzīvības pavediens kāpj pāri mūžiem, pāri kapeņu laukiem, it kā pašas debesis to vilktu.

Noliecies šodien pār savu aizgājušo ēnām ar atmiņu

svaru, ar mētru pušķi, ar uguni. Tik sērošana nedrīkst pārņemt tautas dvēseli — raudu kokles jāpakaļ sudraba vītolos. Vēl var mūs sagriezt pasaules negaiss kopā ar varoņu trūdiem augstos viesuļos — kritušā piemiņas turēšana lai ir mūsu zvērests, mēs aiznesīsim tautas dzīvības lāpu zaļajos miera un brīvības kalnos.

Miļo piņšļos stāvēdams, es saucu viesuļus, es gribu atraisīt visus spēkus — citādi es palikšu mūžīgi parādā kaņāvīra dzīvības upurim. Es aizslēdzu dvēseli noskumšanai un atveŗu pieminēšanai.

Es pieminu ar jaunās cīņas zvērestu Nezināmā kareivja kapus pie Cesvaines un Džūkstes, es pieminu baltos krustus ceļa malā un varoņu kapsētas austrumos. Pieminiet!

Šodien ar degošu rožu sauju pieminēšanā aizej uz Brāļu kapiem, uzkāp pa granīta kāpnēm upuŗu altārī. Tur tev atkal reiz būs iedegt pieminēšanas uguni, mūžīgu sārtu līdz debesīm, lai tavi kautie dēli ar liesmām nokāpj atbrīvotajā zemē, brīvi starp brīvajiem. Pieminiet — varoņi ir mūžos jauni.

Zaļu mētru un tautas cīņu solījumu lai dod dvēseļu pieminēšanas diena aizsaules varoņiem — mēs dzīvie lai topam kā vētras sakustināti, gatavi pacelt savu brīvības karogu kaut uz pēdējās kapu vietas. Tā mēs uzvarēsim.

Es pieminu šodien brāļus un māsas, lielo sāpju draudzi, visus tos, kas moku ceļā paguruši iedami pāri nicības zemei. Es iededzu sveci par viņiem — dvēseļu atnākšanai kopējā pulkā. Es laužu zaru no dzīvības koka un lieku mātes piemiņai. Vēl paglābusies balta puķe — to jaunavai. Es pieminu, es aizveŗu dziesmu grāmatu un izeju viesuļos sacīdams: Neesi dreboša apse, mana tauta, sarkanā debesu malā. Kā ozols stingrs tavš kareivis, uguņu gulta viņam tēvzeme, viņš gulstas un ceļas un ir mierīgs.

Pieminiet, pieminiet varoņus, līdz reiz nākam paši lielajā varoņu pieminēšanā — savā mirušo un mūžīgi dzīvo zemē — Latvijā.

TAUTAS APLIECINĀŠANA

1944. g. 5. decembrī Liepājā

Nav tālu tā diena — saule nāks atpakaļ, un latviešu tauta, skumju skuju smaržu dvēselē nesdama, ieies savos traģiskākajos Ziemassvētkos. Vēl nedziedās vara mēlēm sagrauto dievnamu zvani, bēdu kupenas smagi spiedīs ziemciešu tautas sirdi, tev nebūs vēl labs prāts, tik zaļie cerību asni kvēlās dzīvības trīsās atkal celsies pret jaunu sauli. Daudziem jo daudziem būs tikai karstas sirdis un nosalušas rokas, svešu māju ugunis blāzmos saulgriežos, un, Ziemassvētku zvaigznei pār Kurzemes sētām pārejot, tu miglainām acīm atcerēsies tos, kā nav, un visus mīļos tālumā. Vai gaidīsi debesis noņemam balto miera rozi, skumšanai dvēselē pārslojot? Drebēdams lūgsies priecās un brīvības vēsti savai tautai? Tas viss pieder lielās ticēšanas un dvēseļu valodām — tas jau nolasāms ik no viena vaiga.

Tik šodien, kauju puteņiem putinot, uguns šausiem brāļiem un māsām jādāmā, kā saules atgriešanās dienā — Ziemassvētkos mēs sevi no jauna apliecināsim par

tautu, visgrūtākajā brīdī karstām asins šalkām viens otru sajūtīsim pāri tālumiem, kā iesilsim liesmošanai savos cerības Ziemassvētkos? Tik daudz dvēselei nopītu, tik maz acīm spožuma, ko ņemsi no manis, ko došu tev? Lai tāla paliek zūdišanās. Redzi pāri kaujas laukam pārejot kareivi — mūžīgo devēju. Jūti visos vējos šalkojam tautu — mūžīgo ņēmēju.

Kā aiznest savam karotājam Ziemassvētku dienā sirds asiņu pukstus, lai tas saviļņots bargākajā nestundā varētu sacīt: mani labie, mani tuvie, neesat mani aizmirsuši, mana tauta. Kā visskaistāk izpildīt saulgriežu vēlējumu — esi priecināts, mans kareivi! Nāc un ieliksмо savu dvēseli kareivja priecēšanai vistumšākajās likteņa dienās, lai mēs visi spētu pacelties pāri degošam upuŗu sārtam dievišķīgajā vārdā — latvieŗu tauta. Sniegi to neapsegs, uguns nesadedzinās, vēji neaizpūtīs, tik pacelties vienotības izpausmē pāri nelaimju dienai, sajust degošās kareivja asinis mierīgi ritot pie tavām — pie tautas.

Brīžiem liekas — vai neesam par tālu aizgājuŗi no saviem karavīriem. Paŗi, smagu likstu ŷausti, tik dziļi nesajūtām varoŗu upuri, it kā skumīgs pelēcīgums apaudies ap dēlu un brāŗu stāviem. Kas gan ir mūsu liktenis viņu priekŗā? — Sēru vītolu skanēŗana pasaules lielceļa malā. Tikai viņi ceļas kā kalni mūsu spēkam un ticībai, neizteicāmie milŗi un varoŗi.

Ko doŗu tev svētku priekām, kareivi?

Es redzu ūdeņāinos grāvjos krēŗlojam vakaru, līdz ar pirmajām rieta stundām karotāju ietin tumsa. Kā sagaidīt rītu? Sirdi māc pelēkums, pasaule zūd, doma apēd domu. Ne zvaigŗņu, ne mīŗu vārdu, nakts aprij takas, bunkuri smacē, tumsa iezīŗas dvēselē no vakara līdz rītam.

Gāismu sauc kareivis!

Elŗu var dedzināt traukā, mazu dakti iedegt, baltu sveci ilgot, dodiet liesmu cīnītāŗiem — kā nakti padarīt isāku. Sūtiet gāismu kaujas vīram saulgrieŗu svētkos.

Kā priecināsim savu kareivi, Kurzemes saimniece? Tavi galdi vēl svētības pilni, un tava roka arī šobrīd devīga sniegsies ar svētku kumosu. Dalies uz pusēm ar kareivi, priecini viņu vispirmo. Mazu kamolu no dzijām, kas noliktas nebaltām dienām, no pūra kamzoļiem, no meitu rotātiem cindu pāriem. Un nesaki: man desmitas bēgļu mutes prasa, kur lai ņemu? Uz pusēm svētku kumosu — sirds tavs gods un kareivis — tava dzīvība.

Ko dosi kareivja priekam, bēgli, no sava nopūtu galda? Savu ticību, priecas vēlējumu. Un dienišķās maizes druskas svēti saslaucījis saujā, no jauna sevī stiprināsies: drīz tu mūs vedīsi mājās, kareivi manu. Gan jau atradīsies bēgļa ceļa nastā kāda velte kaŗavīra atcerei, — lai iepriecinātu, nevajaga daudz. Dosim visi, dāvināsim pusi no tā, kas ir, būsim tie, kas nedienās gatavi dalīties ar savu dvašu un asins lāsi.

Vai esi redzējis kaŗavīru slimnīcā? Neker neesmu sastapis tādas acis, gaidu un cerību nemierā, reizē vientuļības pilnas un lūdzošas: tuvie, kur jūs esat? Cik maz vajaga, lai viņu aizkustinātu. Kā iepriecināsi savu kareivi, tautieti, svešajā zemē, kur tu šodien esi glābies? Dod savu sirds siltumu, kaut piepūt dvašu vēstules lapās no savas dzīvās elpas, tik parādi traģiskajā brīdī — mēs apliecinām sevi par stipru tautu un viļņojamies, viens otru apzinoties.

Šajos saulgriežu svētkos vēl varam savu kaŗavīru iepriecināt, varam viņu apdāvināt, tikai jātiek pāri bailu stingumam un trulumam — neredzēt vairāk par sevi. Lai mute neaizbildinās — es nezīnu, kur mans kaŗavīrs. Šodien mūsu tautai visi viņas dēli vienādi, sūti savas priecas velti nezināmam Latvijas kaŗotājam, ieliec tajā zaļo cerības zaru un latvisko ticības apliecinājumu — ar savu kaŗavīru pret jaunu sauli! Dodi, latviešu tauta, savam varonim visu sirdi, dodi pusi no svētku kumosa, tad mēs uzvarēsim.

Lai dara siltus brāļi un māsas, tēvi un mātes saviem kaŗavīriem tautas Likteņziemsvētkus.

LATVIJAS SAULVEŽIEM

Kaŗavīru dara lielu slava —
Tautu — nediena.

1944. g. decembrī Džūkstes kaujās

Mēs apspiežam savas nopūtas, pilni atteikšanās paņēmam līdzī savus šūpuļus un atstājam kapus, izdzēšam rūgtumu dvēselē par skaudro likteņa bardzību, apzinādamies — kaŗavīrs šodien noteic savas tautas ceļu. Visa Latvijas dvēsele atsegusies kā kaila vāts, varoņu asiņu un drebošās dienas spožuma caurausta, viņa nostājas ar zaļu egles zaru savu kaŗavīru un sava Dieva priekšā.

Jums, kas Saulgriežu naktī guļat zemniecās uz skuju zariem, jūs, kas smagās un rūgtās smaržās atminaties izklīdušo tautu, jums līdzās uz tumšajiem egļu paklājiem dus arī viss Latvijas liktenis. Viņš celsies līdz ar kareivjiem vai sadegdams nobirs kā skuja pa skujai. Nemodināsim daudz smagu atmiņu kauju par Ziemassvētkos par gājušām dienām un ļaudīm, tik brīdi lai salda pieskaršanās tām kā uguns izskrien cauri dvēselēm. Zinām, kur ir atmiņas, tur nav dzīves, kur nav dzīves, tur vēl nav izcīnītas cīņas.

Jūs, kas izbriduši trīs bargas nāves ziemas, kas neesat

sevi ļāvuši ieputināt treju Ziemassvētku kauju puteņiem, celieties nu, smagākajā tēvzemes likteņa dienā savos ceturtajos kaujas saulgriežos ar visu pēdējo spēku, kas pieder rokai un dvēselei. Lai netop jūsu skats kā dusmu zibens, brīžiem redzot savu tautu paceļoties un atslīgstot — satrauktas šalkoņas pārpilns dun Latvijas cerību lielais paisums un bēgums. Pagātne bijīgi klus, un nezina vārdu, kad vēl tādos negaisos kā šodien mēs brīžiem tik izmisīgi būtu viens otrā raudzījušies — kaŗavīrs uz tautu, tauta uz kaŗavīru. Jūs, kas nākat no slaveniem kauju laukiem, kas varoņu kapenēm esat cēlušies mūžīgus pieminēklus brāļiem un pasaulei, šajās saules atgriešanās dienās mierīgi stāvat uz nāves un dzīvības robežām savā tēvu zemē.

Kā algot spēj kaŗavīru tauta? Nelaimju viesuļi tai norāvuši vainagu, tik divi ziedi tur nenovīst — piemiņas un ticības dēsti varoņiem, tie, kas, plaukstot pāri ciešanai tumsai, atmirdz sarkanbaltsarkani.

Un kauju saulgriežos, lai kaŗavīram pāri tālumiem top dzirdama tautas dzīvā balss, lai saredz mīļo acs, kur gaŗām uguņainām debesīm pāriet senā svētku zvaigzne, mirkli atspīdot tēvzemes varoņu vaigu.

Varbūt šajā brīdī pēkšņi aprausies kāda cīnītāja karstā dvaša. Draugi to viegli panesīs sāņus, un zaļās skujuas drīz kļūs asiņainas.

Varbūt tu svētku rītā, mitruma un dziļas zemju dvingas piesūcies, izkāpsi no grāvjiem ar pārmetuma vaicājumu: Kāpēc mani nav sasniegusi gaidītā vēstule, — un rūgti nāksies norīt kumosu par nesagaidīto priecinājuma vēsti. Tev nebūs klāts ķēniņa galds un tomēr sajūtīsi savas tautas siltumu kaut no vismazākās lietas, ko būs saņēmis tavš ciņu biedrs. Un svētku naktī par desmit vienā pulkā iedegsies arī maza svecīte, mazliet sēri dūmos egļu zars pudelē vai krusta kājā, un vīri izies cauri īsajam atmiņu brīdim, redzēdami ap sevi baltās puteņu naktis Volchovā,

nosauks vārdā cīņiņā palikušos kā mūžīgi sev neatņemamu daļu.

Skumjāki būs tie, kuŗiem briesmu vēji aizrāvuši brāļus un māsas; šie lielie kaŗavīri — vientuļnieki. Viņu cīņas griba un pastāvēšana lai svētī saules uzkāpšanas brīdi debesu lokā, lai dara ikvienu lielu atteikšanās upurim. Šie vīri kauju Saulgriežos ir izgājuši ārpus savas dzīves, viņi pieņēmuši citu likteni par savu, mierīgi stāvot ar šī gadu simteņa tragiskumu un neapjausto cīņu lieliskumu dvēselēs.

Līdz ar gaismas atnākšanu Saulgriežos, daļa mūsu tautas kurs sevī nākamības atblāzmu, stāvot ap ceļa uguns kuriem. Vai nejaužat, Latvijas saulveži, lielā izšķiršanās stunda klātu. Kas ticis līdz šaidienai, tiks pāri arī rītdienai. Viss cīņu milzums sakāpinājies līdz lūzumam, pasaule top gaismota kauju blāzmām, nāves tumsa un cīņu troksnis zibšņo augstākās virsotnēs, vēl brīdi, aizturiet elpu, kareivji dedzīgie, tumsas kalns sakustēsies. Vēl brīdi, un jūsu slavas karogi iešalks uzvaras pavasari — tas jaužams skanot gaisos, tas aizkaŗ tautas dvēseli ar nākamības vārdiem, tas modina dusošo kaŗavīru ar brīnišķīgu sapni. Vai nedzird jau tālumā ļaužu dziedāšanu?

Nē, viss tikai ceļas un viļņojas, tavš mazais spēks pieaugs milzumā tai tautas vislielākā gaidu brīdī, kad varbūt tieši tavu roku vajadzēs, tavu uguns zibeņu, lai sagāztu tumsas milzi. Nu palikusi tikai viena jēga — izturēt līdz galam, citādi velti būs izlaistītas asinis, velti atstātas varoņu kapenes vēstures aizmirstībai.

Šī cīņa velta nepaliks, reiz gaisma tumsai virsū tiks! Zina kaŗavīrs Saulgriežu svētkos burvju vārdu — tas deg un dedzina citus — L A T V I J A! Lai dodam cīnītājam dzīvības vārdus — paliec pie sevis līdz galam. Lai nesam viņam uguns vārdus: šis karogs pelnos nepaliks, ja visi sirdīm liesmot liks.

Lai liekam karotājam dvēselē spēka vārdus: raugies karogā. Un saules un ticības vārdus: lai topam viens, kas daudzi bijām!

Runā darbi, atkāpjas valoda, tik pāri Saulgriežiem skan saucējas tautas balss: Lai simtkārt atdzīvo jaunā latviešu audze kritušo varoņu nedzīvoto dzīvi. Lai slāpst ar viņu slāpēm un milzt ar viņu spēku. Lai dzīvie piepilda kritušo varoņu testāmentu. Lai visi tie, kas nāk pasaulē ar jaunu Saulgriežu gaismu, debesu iesvaidīti, var nest tālāk mūžīgo brīvības upuri Mātei Latvijai.

Jau šalko gaisi, jūti, kareivi dedzīgais, nāk pāri ziemas vidum diena, kuņā tu reiz izkāpsi no nāves ielejas vadīt savu tautu pretī v a r o ņ u izcirstam laikam.

Lai ceļas Latvijas saule Ziemassvētku dienās pāri kauju laukiem Kurzemē, degdama sarkanbaltsarkanīga pretī uzvaras stundai. Sveicinām tēvzemi un viņas varoņu pulku saules atgriešanās stundā.

DZĪVĪBAS DVAŠA

1944. g. 25. decembrī Kurzemē

Viņš raudāja aukstā ziemas naktī, nākdams pasaulē vēsā klona istabā. Logi drebēja pērkonu grāvienos, sarkana blāzma spiedās cauri sarmainiem stikliem, un jaunā bēgļu māte ar debesu aplaimotu smaīdu pavērās sīkajā dzīvībā. Aiz paaudžu nomītā sliekšņa un zemajām durvīm, kaujas gājienam saposušies, nekustēdamies stāvēja kareivji, tie likās vairāk satraukti kā pirms cīņas, gaidot jaunās dvēseles ierašanos šajā bardzības pilnajā gaismā. Neko tādu viņi nebija pārdzīvojuši, cits pie cita piespiedušies, viņi mēģināja kaut skaņu saklausīt cauri biežajām ozolu durvīm. Un beidzot, rasainām kaņavīru pierēm atpestīšanu nesdams, viņš skaļi ieraudājās. Balts spožums, kā no Laimas vaiga atstarodams, pāršķēla Kursas istabas mijkrēšļus, un kauju vīri, noslaucīdami sviedrainās pieres, ar varenu spēku smiedami viens otru sapurināja. Viņi aizgāja, kā bērni triekdami svētajā naktī, lēnām sevi nomierinādamies tikai tālā kauju pērkonu dunēšanā.

Kādas debesis bija atvērušās, kāda gavilēšana dzirdama?

Apdedzis kūpēja egļu zars jaunās mātes istabā, mājnietki vēl staigāja runādami pusčukstos, kaut kur krita un nepiecēlās kareivis, tik māte un bērns, pasaules nedzirdēdami, dusēja dziļā dzīvības miegā. Pelēka rūpju sieva jau bija nosēdusies šūpuļa galā. Grūtas dienas nāks, rokas salikuši, runāja ļaudis. Kā izauklēsim. Un atkal viņi palika klusu, sevī saviļņoti, kā tas ir mūžīgi, dzīvībai atnākot un aizejot. Nedzisa vēl blāzmojums logos, vēl drebēja rūtis — vai tā nebija austošās Latvijas māte, kas nedienu negaisos, jaunu dzīvību laizdama, varonīgi nesa latviešu tautas asinis pāri kapenēm un postam uz augšu. Lai slavēta dzīvība, dzīvās dvasas, lai tāls spožums apstaro tās latviešu mātes, kuŗas ar savu miesas siltumu un karsto elpu maigi iznes cauri bardzībai sīkās latviešu sudraba atvases. Milzu kalni var gāzties pāri, rūpesti saēst un izmisums mākt, ugunis pārradīt zemi — tik tautas dzīvības dvasa nedrīkst aprauties. Pie daudzām lielām mūsu cerībām un lūgšanām lai saulgriežos klāt liekam viskvēlāko: dzīvību atdot — dzīvību nest! Lai piesmaržo jauno pavasari — Dieva un nāves dārzus — dzīvības dvasa, lai neviens nerāda tautas atnākšanas dienā tukšus, sarkanu kaŗa kāvu izgulētus šūpuļus. Nebūs tad piedošanas! Daudzi drebot ļims, pietrūks ticības izturēt, vēja ziediem aizziedēs tukšas asinis, mūžu saēdis zūdišanās — kam tie būs dzīvojuši? Ir neizsakāmi labi Kurzemē tajā brīdī, kad auss saklausa bērnu raudas un, izejot kauju dunoņā, dziļā nāves baismā dzird iesmejoties kaŗavīru.

Tā lūdzamies, lai jaunā saule nāk ar jaunām dzīvības asinīm, nebaidīdamies posta dienu. Mūsu cilts, mūsu tauta, mūsu Latvija guļ mūsu dzīvās un alkatīgās asinīs. Īsa ir svētku nakts, zvaigžņu bālums vēstī ausmu — nāks dienas un celsies jaunā bēgļu māte. Redzēs saule un debesis viņu ķēnišķīgu izejot cauri uguns klajumam ar

bērnu uz rokas. Grandīsies tumsas pērkonī, zaļi asni liks, neviens neapsauks viesuļus, tik augsta kalna galā jauna saule rotās, un tautas dzīvības dvašā viņos tēvijas karogi. Tas mums jāpiepilda — ugunīgais zvērestu zvērests, mūžīgais likumu likums.

Spoža mums tā diena, kas cauri cerību saulgriežiem iziet gaišajām Laimas acīm, ar jauno dzīvību dvašām, ar ticības pilnu kareivju balsi. Nezina dvēsele ko lielāku redzējusi kā latviešu bēgļu māti, ar bērnu uz rokas ejot pāri uguņu laukiem, nesot dzīvās tautas asinis uz jaunu un dzīvu dienu, velkot zaļo dzīvības pavedienu pāri sentēvu kapenēm, pāri šīsdienas liktenim Latvijas nākamībā. Lai debesis svētī dzīvības dvašas un zeme nav barga!

PĒC KAUKAS

1945. g. 7. decembrī Džūkstē pēc Ziemassvētku kaujām

Vēl uguņaini mākoņi veļas pāri Kurzemei Dobeles pusē, vēl sēra un asiņu smaku vējš lieliem vilņiem dzen pāri kaŗavīru galvām. Blāvā vakara krēslainē vēja pūtes atnes klusus vaidus, izdziest sauciens, dreb dūmaina apšu birzs pērnajiem lapu vainagiem, un brīdi spožs gaismas stars, sērainiem debešiem cauri skriedams, atsedz mierīgu gulētāju rindu. Un mēness nakts, un kauju viesuļi, degošas mājas un debesis, dzīvie un mirušie, skrejoši kaujas rati un baismu apņēmti zirgi — viss, viss bargā auļošanā atspīd kritušo vīru platajās acīs. Tām nevar paiet garām, šķiet, ik brīdi viņas modīsies, sakustēsies sviedienam atmetā roka, celsies noliektā galva, saucienam atvērsies mute. Tā dusēt var tikai kaŗavīrs pēc uzvarētas kaujas, ik ar vaibstu izteikdams: es dzīvoju un dzīvošu — un sauks manu vārdu spožajā un lielajā uzvaras dienā, izgājušu cauri tēvu zemes Pastarai kā nemirušu.

Vēl gaisi uguņo, nezinu, cik ilgi esmu sēdējis dubļaina lielceļa malā, neatceros, cik daudz kaujas dienu un nakšu

aizgājušas, ne mīņas nav, vai bijuši Ziemassvētki, tik asinis kāda balss dūc un zvana: izturēji! izturēji! Un es sēdu grāvmalī, galvu rokās atspiedis. Domas nāk un pārtrūkst, vienaldzības pilns raugos kaujiniekos, kas, lēni kustēdamies, iet garām. Dažam pārsieta roka, asiņo vaigs. Cits klibo. Viņi iet tā, it kā nekur nebūtu apstāšanās — vienaldzīgi, mierīgi. Nākdamas no meža, ar platu šņācienu gājējiem sāpus nogārdzas granātas. Tikai retais ieklūp grāvī, pārējie, nokvēpušajās sejās ne vaibstam nedrebot, soļo tālāk. Pēkšņi satrūcies un satrakots aizņoņo aizjūgs, salauztu riteni grāvja malu ardams, neceļas rokas to savaldīt. Šis ir brīdis Kurzemes mēness naktī — pēc kaujas! Visu pārcilvēcisko spēku un muskuļu sasprindzinājums, asiņu un domu karšana, izciestais un pārvarētais, viss dvēseles kāpinājums vienā brīdī kā vētrā pacelta jūra atplūst atpakaļ. Rokas atslābst, acis vairs nekā nemeklē, domas kā izdegušas — pēkšņi šķiet, kaut kas atņemts. Auksti un drebuļaini lejas pāri cīnītāja dvēselei gaŗo Kurzemes kauju atplūdi, vienaldzības apšalkts ir karavīra gājiens uz citu krastu — uz jaunā atsākšanu.

Ieraujas dubļainajā mētelī, sarkst debesis, egļu ataudzē kārtojas cīņiņā sajukušās daļas, vai kauja galā?

Redzu, tie paši koki nolauztām galotnēm, pazīstu klajumu, senais ceļš. Tepat vien esam. Un prieks kā jauna uguns savanda manas trulās asinis, aizdedzina sastingumu — Kurzeme mūsu, gandrīz visi vecie kaujas grāvji mūsu. Es izberžu acis, vēl sīvumā nepieredzēta kauja aizdun kā murgs, izklūpu uz ceļa, eju ar citiem. Vētraini mākoņi ar gaismas strēlēm atkal īsu brīdi parāda majestātiskos gulētājus, un es, kā žilbināts, apstājos. Simts domu manī sagriežas naktī pēc kaujas, kur mēnesnicā drebēdamas uz Dobeles pusi lido pelnu plēnes, kur zeme un dzīvība vēl nevar attapties. Vai jau pāri ugunsplūdi? Kas nu būs? Daudz karstu dvēseļu aizšalkušas varoņu aizsaules kalnos, zeme ledus aukstumā viņu asiņu sasildīta. Kas zina savu dēlu upuru lielmu vārdā saukt? Un es lēnām

velkos un domāju: Tu, kas noliec savu dienu zūdīdamies, ik rītus un vakarus drebēt un vaimanājot par pazaudēto, vai tev pietiktu drosmes uzlūkot ķēnišķīgos dusētājus pie Dobeles? Un es gandrīz izkļiedzu — ko dosi pretī? Kāda uguns tevi pacels un kāds darbs aizraus, lai tu spētu atsvērt degošo varoņu dvēseļu svaru kausu. Kur dus tavs upura lielums? Un man brīžiem liekas, ar vienu kaŗā kautu Latvijas dēla dvēseli es atsvērtu tūkstošus izmisušo, drebošo.

Kaut tu nocietinātu sevi, stāvētu akmens smagumā — drošs un mierīgs, nojauzdams savu dienu nākot ar sentēvu asiņu nemaldīgajām nojautām — kāds upuris tad liktos par lielu? Tā diena atstarojas no skaidrā un aukstā varoņa vaiga — esi saposies tos abus uzlūkot un mierīgs cīņiņā pieņemt ir dzīvību, ir nāvi. Rādi savu upuri. Ja ļaunā diena tevi izmisušu spiež pārkāpt sentēvu slieksni, aiziet svešumā, met krustu. Debesis nebūs dzirdējušas tādus lāstus un apsūdzību, ja varoņu cīņa un liktenis tevi nevestu atpakaļ tajā vietā, kur mūsu senču ceļi un silmalā zilst kapenes. Lāsti nelīdzēs — tā sacīs mute. Lai tevi glābj glābdama ticība! Tu vari iespieties kā kalns ozola durvis un saslieties — nekur, ne no vietas! Tas par maz, rādi sevi tēvzemes upurim gatavu, topi ciets, šodien debesis nepieņem zūdīšanos.

Es zinu, kā tu drebēji nesenās Kurzemes kauju dienās, kā saņemtām rokām nerunīga staigāja māmuļa, tēvs drūms aizjūdza zirgu. Un nu? Kauja uzvarēta. Vai atkal kritīsim ikdienas atplūdus, pelēcīgumā, trulumā, bezcerībā? Un tā no kaujas līdz kaujai. Nē! Pieņemsim likteņa cīņu un nebūsim aizsālis bišu spiets, vienu sakustinot dūksim visi, dzeloņus asināsim. Atsedz savu dvēseli upurim, lai mierīgs aizsaules laukā vari raudzīties kritušā dēla vaigā.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is too light to transcribe accurately.

KARAVĪRU MIERS

Ai zemīte, tēvu zeme,
Kā es tevi pasargāšu?

1945. g. 28. janvārī Liepājā

Gana! Mostieties visi, kas murgaini sapņojuši, dvēselēs pagātni nesdami — seno tēvzemes dienu medaino dvašu. Izberziet acis, atsedziet ausis, jūs, kas ilgi dusējuši uz sadegušu cerību pelniem, raugaities, kur saule nāk, kur auseklis uzlec, kur izdziest rieta blāzmas. Verieties uz visām debesu pusēm, — Eiropas dzīvības koks liesmās! Šīm dienām nav vārdu, nav maiguma, nav mīlestības dziesmu, ir tikai nāves sals un karsti varoņu elpas vilcieni. Ak, neaizej tad savas mājas vai sveša pagalma priekšā, kā agrus gājputnus gaidīdams — pagriez vaigu pret likteņa skaudrumu, tērpis dvēseli bruņās un uzvilcis sev uguns drānas. Visi liesmu rautie zvani aizsmakuši rej, mirušie pulcējas košos un šalc — tava lielā stunda klāt, būsi viss vai nekas!

Ja tev pamodies vīra gars, celies, ej blakus brāļiem nāves un sala laukos — dzēs savu zaru degošā dzīvības kokā. Neder tavai maigajai rokai nāves asmens, kā satraukts bišu spiets stāvi ar savu tautu Kurzemes ugunīs — ko tev

dot? Salā un tumsā, kur pazemē iebēgušiem ūdeņiem sēri runājas Zemgale, Vidzeme, Latgale — tavi nošķirtie brāļi kā smagu akmeni nes dvēselēs apspiesto mieru. Jo tālāk ved posta ceļi austrumu debešu zvērošanā — tu sadzirdi citkārt nesadzirdamo — drūmo kapu mieru, kas klāts pār vienu tavas tautas daļu. Kādu mieru vien šodien sauktu, kādu ilgotu, tas nebūtu vairogs Kurzemes ticētāju pulkiem — mums jāņem kareivju miers! Tas ir karsts kā uguns, dziļš kā jūra, tas vienīgais mums šodien der. Augstu sabangotām asinīm, sevī izlīdzinājies par dzīvību un nāvi, drebošām nāsīm, pirmā kaujas mulsumā kaizdams Kurzemes kaņavīrs pēc pirmās karstās rētas, pēc pirmā uguns šāviena, satikdamies ar ienaidnieka acu zvērošanu, iegūst lielo kaņavīra mieru. Kas debesis var satricināt, kas viņu mieru iztrūcināt? Vai Kurzeme šodien samulsusi? Vai tēvzemes postu apraudāt augstajā kalnā, zūdīties? Uguņu šaustā un dedzinātā latviešu tauta ar pāršķelto dvēseli divās daļās, nevar dzīvot viena puse bez otras, nevar elpot, vai kāds mulsums vēl mūs sadrebīnātu?

Ģadu simti mūs izkaluši, lai tāla samulšana — ņem savai dvēselei kaņavīru mieru kā vairogu un aizsedzies. Tāls stāvi nāvei, tāls dzīvībai — tā tu pastāvēsi. Visās malās blāzmo nelaimju sārti, tavs trulums būs rūgtākā nāve, lai sargās latviešu mute vārdu: stāvu es melnajā stundā, sāpju vairs nav — nesāp. Cerību nav — esmu nejutīgs. Kas mani tādu padarījis?

Ilgi drebējis bijī, nu likteņa mezglī cērtas pušu. Atmodini sevī visu iesnaudušo. Dziedini sevī nelaimju dienā ar kaņavīra mieru tik stipru kā zeme, tik augstu kā debesis. Ja tev sacītu — viss samīts, atbildi spītā — celsies! Ja tevi skumdina, viss ir miris, nē, saslienies, teic — modīsies!

Tāda lai šodien Kurzemes ticība. Saņem visus spēkus kā izkausētu tēraudu jaunam lējumam un pastāvi likteņa visbargākajā naktī, zinādams, sajuzdams: ne mūžīgi staigāsi izsalcis pēc savas tēvu zemes un mīļajiem. Ne jau mūžos būsi izslāpis gaismas, ne mūžos mute klusēs, neiz-

teiktu vārdu pilna. Tautu likteņu viesuļi kāpj šņākdami debesīs, plosās un atkrīt. Daudzus likteņus lasām, savas tautas prasām. Vēl šodien Kurzemē rudzus kuļ, Vidzemē dēli kaudzēs guļ. Kur ceļas tava diena? Kaut citā pusē joņo vēl briesmīgāka auka — mums liekas, Kurzeme arvienu vēl stāv kā pasaules vidū, visi uz to raugās — it kā būtu tikai viena kauja — Kurzeme! Nedzemdēs nakts nakti, gan savilksimies kopā, ar dvēselēm un asinīm sasiesimies pāri tālumiem. Ko likšu tev rokās? Ugunis cīņai. Ko likšu tev sirdī? Kaŗavīra mieru — tik dziļu kā jūra, tik augstu kā debesis. Un lūpās — Latvijas vārdu.

GĀJĒJS PĀRI KURZEMEI

1945. g. 31. janvārī Liepājā

Kā aizmirsta sala šķiet šodien Kurzeme — zem sniega un vētras debešiem, aizvilkti ceļi, aizputinātas irbju takas, tik sniegā ar savu likteni runā bēgļu pēdas. Debesis tās neapsedz, neaizputina, tās nesajūk ar kaŗavīru iemītajām pēdām, tik vietām skumji aizmaldās, it kā nezinādamas kurp. Aizsnigusi cerību un uguns sala Kurzeme, kā apburta sieva pussapnī, pusnomodā, brīžiem izslauka tālā spožuma pielietās acis un saņem vēl ciešāk un mīlošāk sērdieņu draudzi savā klēpī. Viss apsedzies balts — kareivis debesu malā, kareivis egļu jaunaudzē — zem sniega viz akmeņi, zem sniega elpo zaļie zelmeņi — mēs neesam samīti. Sniegs atņēmis smagumu zemei, dvēseli darījis vieglāku, apsedzis asinīm skalotos laukus ne aizmīršanai, bet jaunas un dziļas elpas ievilkšanai citai cīņu dienai. Norimušas Kurzemes kauju ugunis, atkal dzīvie meklē zudušos, tuvie tālos un tālie tuvos. Degošu lūgšanu vārdi kāpj no tūkstošām ļaužu mutēm: Kurzeme baltā, asins un liesmu zeme. Kā sava likteņa apzīmogotas, pāri cerību

salai iet janvāra dienas, un mirkļos šķiet — tauta, elpu aizzurēdama, klausās: kas nu nāks? Vai nedzirdēja dimdošus soļus it kā uz pleciem jaunas debesis nesot? Nē, tikai sniegaina nakts ar mēnesi, mirdzošu kā Kristus pieri, aizvilkās gar jūras pusi. Ne kāds nāca, ne aizgāja, tik gaidās palika Kurzeme — tagadnes pēmēja, nākotnes devēja. Klus ciemi, norimušas sētas, un gājējam vienmēr liekas, kādas durvis mūžīgi stāv atvērtas, kāda loga sarmainā rūts atkausēta ar karstu dvašu, kādas dziļas ilgošanās pārpilnas acu dziļes veņas tālumā — kādam jānāk! Jānāk savas tautas dēlam, visviens, lielam vai mazam, augstam vai zemam, kaŗavīra vai zemnieka drānās — jārunā likteņa valodā ar brāļiem un māsām. Tai jābūt vienu asiņu un dvēseļu valodai, jārunājas ar tūkstošiem nomākto, ko dod viens gaišs vārds, priecinātāja vārds, kaut pilns nedienu skarbuma — patiesības vārds. Bēgļu istabas un rijas gaida, lai uzrunātu. Tam nav jābūt pravietim ar mūžības nojauzmām pārslodzītu dvēseli, tik savas tautas dēlam, arī tas būtu daudz, tik daudz. Kāda smaga pasaka tumšiem sāpju rakstiem rakstās šodien. Un tā stāsta par dēliem, kas, traukdami uz valdītāju kāpnēm, uzkāpuši augstā un tālā stikla kalnā. Ne bāru saule viņiem tiek klāt, nedz tauta. Slīdīgs ir gājiens augstienē, tālas tautu dēlu runas — kā vējš cietējiem. Ja stāstītu pasaku tālāk, tad Kurzemes māmuļa teiktu: kad reiz būs novītas kāpnes no tautas nopūtām un cerībām, stipras kā dzīvība un nāve, tad metīs tās augstajā stikla kalnā, lai tautas dēli nokāptu Kurzemē. Ugunis tiem locīsies apkārt, dzīvie kritīs un celsies, nāks tie, kas būs izredzēti, kas nesajutīs baiju, kas jau šodien gatavi runāt bēgļu rijās un istabās priecas un mierinātāja mēli. Kurzeme elpo, Kurzeme dzīvo, nav izgulēti zaļie zelmeņi, tā ceļas savā ticībā. Nāc, uzrunā viņu savā ticības mēlē!

MŪSU DIENA

Ir rīts — es izeju kā milzis
Ar dziesmām un šķēpu.

1945. g. 4. februārī Liepājā

Kas gan skaitījis, kuŗu reizi jau nespodrajiem kaŗa gaisiem cauri, šorīt kā no asinīm izvīst saule Kurzemes kauju lokā. Tik vienādi ir tēvzemes cīņu rīti, tos nespēj atdalīt debesu apmākšanās, nedz blāzmaina pamale — vienmēr gaismas svīdumā redz viļņojamies kaŗa pulkus, jaunu kauju dienu uzņemot. Un tev jāvaicā, kas šonakt dusējis? Kas gan likteņa dienās meklēs snaudošās dvēseles, sen jau Kurzeme aizmirsusi dziļu miegu — pievērtiem plakstiem tā visu redz, ar dvēseli dzird kareivja vaidu, sajūt bēgļa nopūtas — tā ir kā liels un dziļš ūdens, kas rāmi viļņojas pretī sava likteņa krastiem. Un šajā kauju rītā, kam tāpat kā citiem iesarkans spožums, viņi atkal nāk, tie atkal laužas un laužas, savās asinīs vērtīdamies, sarkaniem mēŗa karogiem degot, kā akli un apstulboti sitas uz priekšu, nedz zemes, nedz debesis redzēdami. Gandrīz tēva mājas dārzā kaukdama iegulst nomaldījusies granāta, pajūk vecā zedeņu sēta, bet tu vairs nejūti baiļu. Kurzemes cīņu rītā tev jādama par

pilsētām citā kauju zemē, kur daudz dzīvu dvēseļu pazūd uguns un akmens lavā, tev jāvaicā ik brīdi — vai Dievs viņus sargājis, kas no tavas miesas un asinīm? Un tu iekarsti Kurzemes briesmu stundā, sevi aizmirsdams un izslēgdams, tu domā tikai par to ļaužu likteni, kam šajā brīdī sarkanā mēŗa viesuļi neredzētā auļošanā jau dzīviem esot izrok kapus. Nevar Kurzeme šodien sevi sajust, nejūtot savu tautu svešumā. Tu gribi stāvēt par visiem, nebaidīdamies sava gala. Lai arī debesīs būtu pār tevi gāzušās, kaut tikai tavi brāļi un māsas neskarti elpotu. Nu sajūti — esi izaudzis kaŗa vētrās, ticis pāri sev un savam šaurajam lokam, Kurzemes tautieti! Kad jūti savu brāļi degam, saki: es gribu viņa vietā degt! Kad mani savu māsu izslāpušu, solies: es gribu viņas slāpes ņemt. Tā mēs iekarsīsim viens otra pēc, un nāve mūs nevarēs izdzēst, stepju gari noriet, tik jāizjūt — tavas brūces ir arī manas. Ir rīts — izej kā milzis ar dziesmām un šķēpu, nav vairs savas dzīvības žēl, dvēsele zina tikai baiļošanos par mīlo briesmām. Tāds atnāk Kurzemes kauju rīts un iesilst dienā, kad tu jau esi dziļi iededzies savas tuvās un tālās tautas pēc, un vari sacīt: eju kā tavu upuri nesdams, nu iededzies pret mani. Ja kalni arī pajuktu, vēl debesīm lūgtu: ar tavu nāvi mani savienot. Vienu asiņu un gara pievilkšanās ir mūsu spēks. Ir diena — es cīnos kā kareivis ar dziesmām un šķēpu.

Saules gājiens jau uz vasaras pusi — aug lāstekas, liņā, sagriežas sniega vētra, pa atkalas ceļu mājup ligo tēva malkas vezums. Nāk stunda, kad apkārt gaŗajam saimes galdam daudzas mutēs svētīgi koŗ maizes riecieni, kad māte un māsa gaŗi nopūšas. Nav saņemtās vēstis no tālās kaŗa zemes, sen nav manīta tuvinieku vēstule. Prāts nemiera sadzelts, nav mīņas, nav ziņu, tik Kurzemes dvēseļu cietoksnis dun un dun: neapbedi, neapbedi vēl! Un dienas vidū tu saslienies, kā vētras rauts, un saki ticīgo kurzemnieku ticību — lai kāds šķīŗ tālums, zinu tevi nezinoŗ, jūtu tevi nedzirdot. Te izaug mūsu stiprums

— sevi iznest no nāves miglājiem, latviešu tautas augstais asiņu dzinums — vienam otra apzināšanās, tu nevari zust, es nezudīšu. Ir diena, un tu cērti sasalušo zemi, sprosto-dams ienaidniekam ceļus. Atkal mani, esi sevi aizmirsis. Pats atgriezts no pasaules, tu tomēr domā par milzu kau-jām tālumā, redzi kā dzīvu vilņojamies uguņaino cīņu lauku, mati tūkstošus atstājot mājas un nejūti vairs savu jauno dienu nāvīgi elpojot ap tavu karsto dzīvības leju. Mīļas sejas tev rādās, un tu topi kā nevaldāms ar savām asinīm dzīvajā Kurzemes valnī. Par maz vienas nāves, lai gāžas tumsekļi un drūp, lai taisnības zibeņi pārdala debesis, mēs celsimies lielumā pēc savu lietu asiņu mēra. Un tās zvērodamas kūso pret austrumiem mūsu likteņa traukam pāri. Kurzemes ticība un asinis runā no dienas uz dienu — nekas reiz apslēpts nepaliks, viss augstā gaismā pacelts tiks.

Ir vakars — tu neesi noguris ceļnieks bez dziesmām un šķēpa Kurzemē. Tik viena un tā pati doma ķirmim līdzīga tevī graužas, ar lāpstu mājās ejot — kā šobrīd tavā sētā, kur Vidzeme guļ kritušo kupenās. Latgale, Zemgale — kas tur virina durvis? Tu nejūti vairs sava posta, esi tam izaudzis cauri ar jaunu asins vilni, cietais, stingrais dzīvo-tāj. Ne mieru Kurzeme šodien vēl saviem ļaudīm, ne miegu atdusai. Skaidri visi prāti, pamalē ugunis šaujas. Viss šobrīd vēl jāapspiež: nedienu elsas, valgums skropstās, lai runā Kurzemes akmeņi, tu esi norijis rūgtu dvēseles malku un mierīgs saki Kurzemes vakarā: Apspiedu sevi vājumu. esmu uzvarējis. Ar tūkstoškārtīgu ticēšanu Kur-zeme uzņem savu rītu, ar Dieva ugunīm iekaist dienas vidū, un vakars — ticīga caurmiega snauda uz zemdegu zemes līdz rītam.

Rādies nu, stiprais latvju tautas gars, celieties asinis, nāc mūsu lielā diena, velc kopā prātnieku zīmes un nojautas — šī nebūs tava nāve!

PAR VARONĪBU UN VIENOTĪBU

1945. g. 11. februārī Liepājā

Bieži esam sev jautājuši, nomodā aizvadījuši naktis, acīm izgājuši cauri vēstures sējumiem, salīdzinājuši, pētījuši — kas šodien gan ir latviešu tauta? Vai tik vien kā izsvaidīta un izvētīta likteņa vējos, saskaldīta, atrauta saviem šūpuļiem un kapiem? Vai briesmas un uguns niknāk par mēri izdeldējušas dievišķīgo tautas gara un asins kopības jēdzienu? Vai jau nedzird balsis ceļamies — mēs samīts lauks, mēs lielais posta ceļš, mēs zemei pieliektie. Lai uguns pātaga šausta neticīgo un savā ticībā atkritušo, bez viena šaubīgā tomēr nav desmit ticīgo. Savu asiņu rakstā mēs varam šodien pateikt degošām tautām un zemēm, niknākam ienaidniekam, visiem, kas dzird: nekad savā likteņa tragismā neesam bijuši tik vienoti kā šajās uguns dienās. Nelaieme mūs dara par vienu, svešos tuvina, šaubās un cerībās izkarsuši, mēs kā sausas smiltis tvīkstam savas tautības un tautas vienotības apzināšanos. No lielā likteņa lējuma radušies sārņi, tie apmaldās ciņu ceļā, apmulst, nesaredz mērķa, tiesā brāļus

un māsas, satraukumā meklē zīmes un nelaimju cēloņus pagātnē. Ikvienam tautietim, Latvijas latvietim kā zvērests guļ sirdī ar nāvi neizdzēšama apziņa — pagātnes ciņas ir mūsu gods, tagadne — upuņu un slavas ceļš uz jaunu ausmu un pagodinājumu. Netiesāsim ciņas kāpinājuma brīdī latviešu tautu, mēs nestāvam pie karātavām, bet ievēljam spirtu gaisu vislielākajam izšķiršanās brīdim. Mums jāapzinās — esam izpelnījušies varonības vārdu viss lielais kopums, visa tauta, neesam uzdevuši ciņu pret austrumu uzmākšanos, esam palikuši uzticīgi vienmēr sev. Tumšas debesis guļ pār Eiropas ciņu laukiem un mazo, gaišmataino tautu. Vai kāds no mums vaimanā? Vai tautas ciņas gara izpaudēji, mūsu kaņavīri, milzu pārspēka priekšā izbīstas? Nē! Mēs ticam savai dienai, mēs paliekam stipruma pilni zem kopēja ciņu karoga, svēti apzinoties — dzīvojam, nē, elpojam nākotnes Latvijas cerību. Visasiņainākā cīņā, vistumšākajā vētrā, nevienā dvēselē nedrīkst ieviesties mazvērtības sajūta — mēs satriekti pīšļos, necel savu vaigu no zemes, gaidi, lai pārskrien negaiss. Ciņu esam pieņēmuši, ar to iziesim līdz galam, lepmi apzinoties: esam tauta, kas upuņus dod, kas neko negrib lūgt. šodien cilvēcības vārds izdzēsts, mēs dalāmies kopējā dzīvības un nāves liktenī ar tiem, ar ko esam kopējo ciņu sākuši. Nav jāslēpjās — daudz asiņu esam devuši, varam vēl dot, cīņā nikni savīļņoti tēvu zemes pēc, daudz vēl iekarsīs, vēl kaujas nav galā. Lai iedegamies par savas tautas dzīvību, lai izejam sargāt ikviens savas mājas sliksni, ņemot palīgā visus Dieva un zemes spēkus. Lai zinām: savā tragismā un Latvijas idejā esam vienotāki nekā visos vēstures laikos. Nekad vēl mūsu kaujiniekiem rindās nav bijis tik daudz jaunatnes — mūsu kultūras jaunās audzes, kur ikviens cīnītājs pats par sevi ir garīgi un fiziski savas iekšējas degsmes pilns.

Mēs neesam atšķēlušies no šiem trauksmainiem cīnītājiem, ik brīdī gaidās, uzvarās, kaujās un klusumā esam savās izjūtās situšies kā pret kalniem un lejām, esam

vilpojušies. Esam tapuši nepacietīgi un tomēr rūdīti, ik ar dienu ejot savu cīņas ceļu. Lai iedegamies savas tautības vārdā, vienotībā un varonībā, lai neizjūtam to, kā nava: Neesam nevienam pa kājām, ikviens bēglis Kurzemes klētī un paspārnē nes savu upuri ar katru stundu, ar katru dienu. Kas nav to izjutis, lai ieskatās šo svēto mijkrēšļos. Esam vienoti savā mērķī — ideja mums skaistākā, ap to dūcam kā bites — brīvā Māte Latvija. Šis vārds spējis visos briesmu brīžos iekvēlināt jaunekli, ir sirmgalvi, aizraut pakaļ karogam tautu. Vai šodien tas būtu zaudējis savu magisko spēku un neradītu brīnumus? Sauksim tik viņu, izturēsim cīņu līdz galam — mūsu pagātne ir laba, tagadne kauju un upuru diena un nākotne — tā nebūs tautas kapeņu vieta. Tik ticību, ticību nepamet!

TRĪS SAPNI

Viss, viss nu vienā vārdā l.kts
Tas skan kā Dieva kokļu spēle,
To izsacīt tā nevar mēle,
Tik just, vai gaviļē vai klus,
Tas nemirdams uz lūpām dus —
Latvija.

1945. g. 17. februārī Kurzemē

Kad valdnieku zelta kroņi sabirst putekļos, kalni pie ielejām liecas, tautu vaimanas sajaucas ar cīņu uguņu rēkšanu, tad pāri posta baismai paceļas tautas gaišrēga gars, redzētājs pāri tumsai citā laikā. It visās briesmu dienās latviešu tautai parādījušies vīri, kas senču nojautu un debesu svētīti, tālāk par citiem redzējuši, tālāk dzirdējuši, iznesdami no dvēselēm sapni un dievišķu nojautu atklāsmi. Nav šodien latviešu tauta naīva ticētāja, tā nedus uz sapņa kā princese, ikviena cerība dēlu asinīs uguns baltumā nomazgāta. Velti zilēt nākamību rēgainā pusnaktī, velti piesaukt debesis nestundā, visu izšķīr cīņa, vienu asiņu kopība un stiprums. Bet tautu un kaŗapulkus neved kaujās kaŗavadoņi vien, pirmās visiem iet tālās redzēšanas nojautas, tā rīta ausma, ko vīri, uz lielgabaliem atspiedušies, vai burtnieki jauž cauri asiņainai tumsai. Mēs neesam savus tautas sapņus saukuši pirms laika, neesam tos modinājuši par agru, tik gājuši tiem pakaļ, nikni cīnīdamies, atstādami aiz sevis varoņu kapsētas.

Un tūkstoškārt tā sevi pārbaudījuši, šodien sakām: es tevi nosapņoju, Latvija! Es tevi izcīnīšu, tēvzeme!

Tas bija tajās dienās, kad liesmu aukas vēl plisījās krievzemes purvos, tālu no latviešu tautas. Jauns kaņavīrs tad redzēja savu pirmo sapni: „Pa mežiem degdamas uz mūsu zemi nāca ugunis, un stepju pulki kaukdami piepludināja sētas. Norasojušu pieri, jaunais kaņavīrs sapnī kāvās Vidzemes kalnājos ar nāves sirotājiem, atkāpās no kalna uz kalnu, pameta bērniņā mitās takas, aizvadīja bēgošo tautu, pagasta ļaudis, rūgti izmisa un rītā pamodās kā pēc briesmīgas kaujas.”

Gāja dienas, cīņā ieklupa jauni pulki, uguns izpletās, jūrās gulēja asiņains atspīdums, vājie pakrita, stiprie kļuva stiprāki, līdz jaunais sapņo redzētājs ar savām asinīm laukos dzēsa degošo sapni, pēdu pa pēdai, sīvi kaudamies bērniņas ceļos. Tas piepildījās. Vēl ugunis pie Cesvaines nebija aprijušas sētas un birstošās druvas, kad jaunais kaņotājs sapnī dzirdēja Rīgas torņu nelaimju zvanus, brūkošu namu dārdus, izbiedētus ļaudis — Rīga aizklājās dūmiem un putekļiem, atvērās vārti nīcības tuksneša ļaudīm. Atkal kaņavīrs pamodās kā pēc briesmīgas kaujas, noslaucīdams slapjo pieri. Melniem uguns stabiem sadega Vidzeme, pāri kauto dēlu augumiem izbira rudzu druvas, kaudamies pulki pārgāja Gauju un Daugavu — Rīga blāzmoja nīcības virpuļos.

Nelaimju sapnī bija dusējuši latviešu tautas dvēselē, rādījušies kaujas vīriem, atklājušies vienam, ar upuriem apliecināti, ar savu jēgu piepildīti.

Vēl dega Rīga, lēnām plēnes pārstāja, kaņa pulki elsoja pie Džūkstes un palika kā ozoli pretspārā. Tad dedzīgais kaņavīrs sapnī skatīja savas tautas karoga pacelšanu. Tad satumsusi gulēja pilsēta jūras malā, bija tā kā bailes, satraukums — vai nebūs par agru? Un sarkanbaltsarkans karogs uzvijās gaisos! Viens pats. Teica ļaudis, rīt, rīt pacelsies tūkstoši!

Cīņas ir sīvas, nojausmas redzīgas un zīmīgas. Šie ir trīs latviešu sapņi, divi asinīm apzīmogoti — trešais aust kā rīts un gaida piepildījuma. Ko sauc šodien Latvijas saucējs, jauzdams savas tautas dvēseli tvīkstot līdz karstākam cīņai mirklim? Tautas karoga pacelšana augstākā kalna galā — par pagātni, par tagadni, par kritušiem dēliem, par mazās tautas lietām asinīm, par dzīvo gribu pastāvēt un cīnīties, par rītdienas Latvijas brīvību un savu pastāvēšanu, par mūsu nākamības valsti. Nav vairs citu vārdu, kas spētu latviešu tautu kā viesuli sagriezt pēdējai cīņai, kas saceltu kājās jaunus tūkstošus. Ir tikai viens sauciens un viena elpa — karoga pacelšana. Te viss mūsu spēks un dzīvība, velti meklēt citu dziesmu, citu skaņu, tādas nav. Kopš gadu tūkstošiem sevi apzinādamies, kā tautu ar savu ideju — būt pašiem. Ir tā, kā to lasām dzejā: Dodiet man vienu vārdu, tas skan kā kokļu spēle — Latvija, ar viņu es sacelšu kājās visus gurušos, ap karogu pulcēsies tauta, aukai līdzīgi metīs pēdējo cīņā. Mēs gribam šo vārdu — tajā mūsu augšāmcelšanās un stiprums! Lai stāvam skaidru vaigu, nevienam nav jāslēpjas, sevi ciešāk un vairāk par tautu apzinoties, mēs spēcīgāk cirtīsim savu dūri ienaidnieka pierē ar degošu niknumu, kā pēc gaisa slāpstot, mums jāsalauž nīcības vara. Daudz ciešanu, vaimanu, degošu asiņu, pēdējo elpas vilcienu prasis karoga pacelšanas sapnis. Tas ir mūsu lielākais — sākums pazaudētās tēvzemes atgūšanai. Tam atdosim visu. Ja to negūstam un nepiepildām, būsim nabagāki par nabagu, aklāki par aklu. Lai ceļamies par savu trešo sapni — tas vienīgais šajās likteņa vētibās mums var palīdzēt. Nav citu vārdu, nezina tos mute, neteic debesis — saucam paši: Karogu pacelsim par karavīra sapni!

Lai piepildām to! Dievs nav lēmis naida vilnim Baltijas jūras malu pārvērst kapsētā. Te vēl mūsu dzīvās asinis un miesa. Mūsu stiprums — karoga pacelšanā! Tici, tauta, saviem karapulkiem un dvēseles nojausmām, tās arī šodien guļ uz redzīgo pierēm un piepildās likteņa dienās.

KAS TAS IR?

Jel mosties, nomet bēdu —
Sāk ga sma tumsu mākt;
Un tici, kaut kam lielam
Pie tevis vajag nākt.

1945. g. 24. februārī Liepājā

Ik ar stundu jūti, esi izbridis nāves un puteņu ziemu, uz lemeša sēdējama, zīle klie dz jaunū kauju vēsti. Upju dzīles jau mostas, siltāks kļuvis bēdu vaigs, bēgļu māte klusāk piemin tumšās riju naktis. Kas tas ir? Gājiens karstākā cīņu kāpinājumā, pacelšanās sev pāri, sadegšana lielai dzīvībai. Tu ej kā noreibis, jūti? Nav debess puses, kur nedunētu. Naktī caur vientuļu rūti uz gulētāju pierēm Kurzemes sētās noslīd kauju blāzmas, ūdeņos klie dz kuģu sirēnas, debesis dārdoņu pilnas, nāk un iet kareivji — tavs laiks ir klāt. Un es redzu pulkus, kas stāv cīņas satrauktībā drebējami. Slie diamies uz pirkstgaliem, viņi raugās mākoņu degšanā, lai viskarstākā brīdī ietriektos baismas naktī.

Jau mostas tā vētra, ko lēnām izsaukusi latviešu tautas asiņu karšana savas tēvzemes pēc, nākotnes valstiskā ideja rakstās karogos, lai apzinās sevi tautieši vispēdējā, vislielākā laika priekšā. Lai pārņem visus kauju noreibums, dod man savu roku, ņem manu, jūti vienu dvēseli.

Nu sauksim savas asinis pacelties visaugstākā ritēšanas kalngalā, briesmu nestundā gatavi aizliegt mīļāko no mīļā, lai tikai tautas dzīvības vainagu pārnestu pāri liesmu kapenēm. Un ir brīži un stundas, dienas un nakts, kad paceļam balsis, saucam skaļāk par vētru: Dodiet mums mūsu Latviju! Zinām, ar šo vārdu mātes šūpo šūpuļus, ar Latvijas sapni aizveras kapi, ar šo vārdu mēs ietu modināt mirušos. Ar to mēs svētījam viens otru un tajā mirstam un dzīvojam. No Latvijas ceļa mūs nenovirzīs nedz zvaigžņu apmāksšanās, nedz zemes sakustēšanās, un ja arī no mūsu tēvijas paliktu pāri tikai kapeņu lauks, vēl jaunās paaudžu dzīvības tur lasītu — Latvija!

Tīcam, drīz beigsies kapu laiks, tu stādīsi brīvajā trūdu laukā dzīvības koku un pieminēsi sadegušos. Līdz tai dienai vēl plūdis asiņu strauti, tur mazgāsies balti baloži, ies pāri lielais dvēseļu lasītājs — būs palicis dzīvs mūsu karogs, tauta, spēks. Zemi un valsti uzelsim!

Šīs dienas vārdā lai sadedzinām savus neticības baušļus, lai neputinām bēdu pelnus, lai gatavojamies savai uguns stundai stāties blakus Kurzemes kaŗavīriem, kā vien spējām. Debesis to zina — mēs gūsim visu, ko vēlamies, tik savu cīņu sakāpināt, savas svētās asinis likt pie svēti izlietajām. Kareivis lai ir tavš vārds, tā mēs vislabāk viens otru pazīsim.

Dun, vai dzirdi? Vai tev asinis nesatrako un reizēm ienaids neuzsviež augstās cīņas alkās, satrauktībā neprasot nekā? Tā ir, kad atmodies sajūti Kurzemi asinīs un Vidzemi, Zemgali, Latgali dzelžos. Tuvie un tālie: kas salauz ezeros ledu, kas upes izceļ no krastiem, kas pamodina debesis vētras, tas lielais kāpinājuma spēks — lauzt varu ar varu! Tas izcels latviešu tautu, tas izcels daudzas, daudzas tautas no uguns gultas un dos mums zaļu mētru vainagu pastāvēšanai.

Lai ceļas jauns un spožs Kurzemes cīņu vanags pāri varoņu laukiem un viņa spārni atmirdz triju uguņu krāsās — sarkanbaltsarkanās.

MŪSU JAUNATNE — MŪSU VEDEĀJA

Visās ciņās un visos laikos
mūsu jaunatne gājusi priekš-
galā — tā ved mūs arī šodien
ar augstu paceltu kaujas un
ideālu karogu.

1945. g. 27. februārī Liepājā

Kas ir tas liesmainais zelta zvans, kas uzvilktis pus-
sagrauta dievnama tornī pāri dūmajām kauju zemēm? Kam pieder himniskā zvana dziesma, kas šalko cauri
upuŗu vaidiem, dzēsdama degošās ļauŗu drānas, jundīdama
senŗu dvēseļu briesmu un brīdinājumu saucienus, vēstī-
dama jaunas dienas tuvošanos? Tas latvieŗu jaunatnes
dvēseļu zvans, tā viņas dziesma, balsis un atbalsis, tur
runā miruŗo paaudŗu nemiruŗās asinis, kā tvaiki kāpj
sappi, mostas norimuŗās vētras, runā tēva gars kapu
laukā, pagātne ceļas augŗup, visas tautas lielie un labie
saules un aizsaules spēki šodien salejas liesmainā zvanā —
mūsu jaunatnē. Un zvana mēle dzied savas tautas likteņa
dziesmu, ŗūpodamās pāri liesmu rijībai, it kā to līgotu
neredzama roka debesu plaŗumā. Visu dvēseļu cerības
ceļas pretī zvana mēlei, visu acis to uzlūko un, kamēr
dzirdamas gaiŗās zvana saucēja balsis — latvieŗu tauta
izelpo aizturēto dvaŗu: mēs neesam zuduŗi — mūsu jau-
natne, apzinādamās savus ciņas ideālus, aug un pieņemas

palainas upes spēkā. Visu svētību dodami, ar lūgšanām pavadīdami, mēs, acis nenovērsdami, sekojam saviem likteņa vedējiem — jaunatnei.

Dzirdiet, jūs, jaunākie no jaunākajiem, drošsirdīgākie no drošsirdīgākajiem, posta dienās caur savas māmuļas un tēva muti jūs uzrunā latviešu tauta. Sirmie zintinieki visbargākā latviešu nāves brīdī atplēsuši senču pīšļiem un asinīm aizslēgto latviešu tautas likteņa zieģeli, lai mūžīgajiem rakstiem jaunatnei vēstītu: izraisiet cīņās mūsu gadu simteņu sapņus, nesiet tālāk mūsu kopuma asinis, vadiet savu tautu ar vētrainu aizraušanos. Esiet kā zvans degošā dievnama tornī — stipriniet savas novada draudzes, nesiet sevī aizmūžīgās cilšu balsis un nezūdamības garu. Uguņu vēji, sīvi dedzinot, jūsu pulkus izklidinājuši asiņainās cīņu zemēs. Lai ikviens briesmu brīdī jūtas tā, it kā viņš stāvētu savas tautas vidū, viņas labo garu apņemts. Jūs, izredzētie nākamības kalēji, lai ticība ir jūsu lakta un āmurs — varonība! Dievs latviešu bērniem no neminamiem laikiem devis savu gudrības zīmi, neapjaustu varu, ķēnišķīgu pazemību savā apzinātā spēkā — kaut no tuksnešiem, nezināmām ciešanu ielejām, nepāredzamiem tālumiem atkal savilkties kopā, tēvzemes liesmaino ideālu sauktiem. Esiet varonīgākie starp visām tautām, lai celtos darbi, nemirstīgākie starp nemirstīgajiem. Mums mazajiem vistālākais ceļš, mums diviem miljoniem visvairāk jāsasniedz, jo šodien mums pieder vismazāk.

Kā arājs vada arklu, strādnieks pārrada dzelzi tēraudā, kareivis ar neatdarināmu mākslu raida ieroci, jums, cīņu jaunatne, jāvada un jāaizrauj visi kopā — tauta! No senajiem laikiem ir bijis un pastāvēs lielais nolikums — mūsu jaunatne vētras saucēja, cīnītāja, vadītāja, tagadnes balss un nākotnes atbalss.

Mēs varam aizvērt senču vēstījuma likteņa zieģeli, šis gars kā liesmas guļ jaunatnes asinīs, tas ir ass un redzīgs. Neskan šajās kauju dienās mūsu mutēs smalkais kultūras

vārds — intelligence. Šobrīd mēs visu atrodam vārdos — latviešu jaunatne. Tā kā brāzmaina upe sadalījusies pāri visai latviešu zemei, aizplūdusi cīņu skrējienā svešumā, sīvi cērtas kopā ar likteņa brāļiem Vāczemē, neizsamist austrumu varmācības jūgā — to visu pavēl mūsu senču aizmūžos noliktais tautas nezūdamības likums un jaunatnes vedējas ceļš.

Trauksmainie jaunatnes cīņu pulki, kas ar slavas apšalkotajiem karogiem šodien iet uguns viesuļos pirmie, pastāv kaujās, kā paliek zeme un debess, tie aizraus līdzīgi grūti savilņojamos, vēl neaizdedzinātos jaunos ļaudis, mēs viens otru pazīstam, — tā būs!

Zinām, jaunatne ir mūsu liesmainais zelta zvans pussa-grautā dievnama tornī. Himniska skan viņas dvēseles balss pāri nedienu laikiem, mūsu jaunatnei guļ rokā vadītājas zizlis, cīņas karogs un asinīs — ideālu aizrautība. Šaurs šodien kļuvis jēdziens intelligence — liktenis mūs jau pārkausējis, tagad runā Latvijas kauju un valstisko centienu jaunatne. Tā nāv šķīrāma no pasaules varoņu pulkiem — cīņā esam viens!

KLAUVĒ

Dievs dod man kalnā kāpt,
Ne no kalna lejiņā;
Dievs dod man otram dot,
Ne no otra mīļi lūgt.

1945. g. 1. martā Liepājā

Vai jūs dzirdat klusos klauvējienus pie Kurzemes sētu durvīm? Vai sajūtat bēgļu mātes apspiestās nopūtas, paslepšus izslaucītās acis vēlā pusnaktis stundā? To nevar nedzirdēt, to nevar nesajust, bēgļu ļaužu likteņnopūtas skan cauri kauju dunām, tās nevar pāršalkt Kurzemes pavasara vēji, tās laužas visaizslēgtākos dvēseles mājokļos, runā bez vārdiem, klusi un pazemīgi, runā ar savu nebalto dienu un nomākto skatu. Klauvē. Atveriet durvis! Aiz jumta guļ smagās marta debesis, pāri sliekšnim pārveļas vēju brāzmoņa, un tu viņu ieraugi — skumjo klauvētāju. Tu viņu pazīsti — jau no pagājušās kara vasaras viņš ir ceļā. Tikko bija noziedējušas liepas, kad pāri Latgales kalniem, Aglonas Brīnumdarītājas acu pavadīts un kara posta dzīts, Māras zemes bēglis atvēra Kurzemes vārtus. Nu ar viņu satiekamies dienu dienā. Ja esi redzīgs un bez nelaimju truluma, pratīsi nolasīt no acīm viņa lūgumu.

Izturi, Kurzemes saimniek, šo silto, spožo acu skatu,

kas, izmisuma pārvilkts, durvju priekšā satiekas ar tavu — neizskaitāmu rūpju pārpilno. Tās ir bērna acis, un nodilusās drānas mazā gājēja mugurā pasaka daudz vairāk par visiem vārdiem: neaizliedz savu sirdi!

Klauvē. Tu atkal mierīgs lūkojies durvīs un ieraugi lepnumā degošas acis. Kā no meža brīvības izdzīts briedis, viņš stāv tava pavarda priekšā noliektu galvu, noberztām kājām. Nelieci lieki lūgties, kurzemniek, pazīsti vajātā skatā Zemgales bēgli. Izņemi savu svētdienas kārtu, pārskati savas goda kurpes, šodien mums visiem jābūt vienādiem. Negods liktos tava greznība, kauns mans kailums. Vēl varam apsegt sava likteņa brāļu un māsu postu ar pēdējo sedzeni, atdot pēdējo lakatu sirmajai bēgļu mātei, mazajam bērnam stūri no palaga.

Kas jau visu atdevis, tam vairs nav ko dot, tie kurzemnieki sevi paaugstinājuši līdz lielajai latviešu tautas vienādībai. Labie Kursas ļaudis, visi, kas barojat un gērbjat nepārredzamo bēgļu draudzi, dodiet kaņavīriem, nelieciet saviem tautas brāļiem sevi pazemot, klusi nosmilkstēt, gauži nolūgties. Tiem, kuņiem lielā istaba pilna vidzemnieku, mātes ar bērniem, vīri, — tie divreiz neprasis, nedz lūgs, arī postā nezūd lepnums.

Klauvē. Nu aiz durvīm vairs nestāv zemotais Zemgales bajārs, nerunā Dievmātes acīm Latgales jaunīte, neredz sirdsšķīsto vidzemnieku — klauvē Latvijas un latviešu tautas liktenis. Lai šie vārdi iedurās kā asmeņi, lai nav dievnamos jāzvana, nav jāistiēpj debesīm uguns sodības pātaga. Kursas ļaudis — mums šobrīd visiem viens vainags, viens kaps un viena augšāmcelšanās.

Nežēlo, māmuļa, savu mirstamo kārtu, dalies ar likteņa māsām, to prasa upuru stunda. Saimniek, ja tev vēl glabājas godību vadmala, sedz savus posta brāļus. Lielajā tautas dienā tavs upuris degs neapdzēšamām paaudžu pateicības liesmām. Lai aukstās debesis nav vienīgais apsegs mazajiem bāreņiem, pieraudātiem Latgales, Vidzemes un Zemgales šūpuļiem, kas šūpojas zem Kurzemes

debesīm. Visi zinām, devējam rauj vai sirdi laukā, kur
ņemt, ko dot, jau tagad iet no rokas mutē, būs vēl grūtāk.
Un tomēr, Vissvētāko piesaucot, latviešu tautas dzīvības
vārdā apsegsimies visi ar atlikušo, izturēsim.

Šis ir nīknākais kaŗa pavasaris. Briesmīgs kauns un
izmisums degs dvēselē, redzot neapsegto savas postā
kritušās tautas kailumu. Nosalušo bērnu raudas spiedīsies
cauri nejūtīgākajām sirds bruņām. Nē, šie vārdi neder,
lai nicināms tas, kas otra acis gribētu žēlastību radīt ar
posta nedienu. Mēs, latvieši, kurzemnieki, šodien vadīsi-
mies no visbargākā tautas dzīvības likuma: apsegsim
savus nedienu ļaudis ar pēdējo drānu, un jutīsimies kā
ķēniņa bērni. Sildīsim un glabāsim Latvijas dzīvību —
nāves stunda greznības neprasis.

Dzirdi, klauvē! Vai tur neraudāja likteņa nospīstie?
Ej un atver!

KARAVĪRS TĒVZEMES DIEVNAMĀ

Deg mana dzimtene kā asiņaina lāpa,
Man tautas dzīvības un jaunas dziesmas slāpa.

1945. g. 9. martā Liepājā

Mans zobens guļ makstī, asmens zaudē asumu un brīdi nedzēļ. Mana roka neceļas cīņai, acis nemeklē iznīcināt un gars nokaut, man nenāk pakaļ uguns un vaidi — esmu tēvzemes dievnamā. Kauc marta viesuļi aiz augstajiem logiem, dun tuvā kaujas lauka zalvas, notrīs altāris, un nodreb vīna trauks dievgaldnieku rokās. Ap mani sēd tauta, māmuļas šķiņ melnās dziesmu grāmatas, jaunie Vasarsvētku acīm raugās uz augšu, sievas noslauka plakstienus, vīri sevī nogrimuši. Es esmu kā no akmens, vēl dvēselei netiek klāt ērģeļu koņi, visi vārdi auksti, visas nožēlas tālas — tik kritušo biedru dvēseles man nemierīgi šalko apkārt, tās aplīp ap mani, sēstas uz pleciem un rokām — es kļūstu smagāks par zemi.

Debesu aukas spiež dievnamu, augstais templis māj mani, kā negaisa zibeņi šķeļas liesmaini spīdumi vakaros, dievlūdžēju nopūtas satiekas klusā šalkoņā — es stāvu kā citas gaismas apspīdēts un nepazīstu vairs savus brāļus. Vai šeit esmu nācis kādu kauju izcīnīt? Savu liesmaino

dvēseli satikt un runāties ar debesīm? Nav atbildes. Draudze lūdz noliektām galvām, un mani beidzot aizkar bazūņu ērgelēšana, mani uzrunā latviešu tautas vaimanu kori svešajās zemēs un tumsas segtie dzimtenes novadi. Dzirdu jaunavu elsas, sirmgalvju pēdējos sirdspukstus, sievu lāstus un kauto vīru niknumu kāpjot no kapa. Kā uguns rēc bazūņu balsis, vaid un apsūdz, lūdzas un izsamist, raud ar šūpuļu balsīm, draud ar pastaro tiesu. Mani pirmo reizi pārņem izmisums, es jūtu roku ceļamies, mans asmens atkal kļūst ass, mans gars atkal grib cīnīties un nokaut. Izbīstas acis — tik daudz mazticīgo un šaubu pārņemto, iztrūkstas dvēsele — tik daudz nožēlu un bezcerību, rūgtu un izmisušu žēlabu.

Jaunu dziesmu es nācu klausīties, ne vaimanāšanu, tūkstoš zvērojošas acis sastapt, nedz zemei pieliektos. Ticības gavilēšanu mana dvēsele gribēja dzirdēt asiņainajās dienās, dvēseles nocietināšanos, siržu zvērošanu sajūst. Un manas asinis sakarst ugunīs, lai ceļ aukas dievnamu debesīs, lai aizdegas Kristus vainags liesmās! Nāciet, es jūs mācīšu ticēt, mazdūšīgie!

Kauju lauks lai šodien top vīru dievnam un varoņu nāve — svētais vakarēdiens, tautas dzīvība — dieva galds. Es jums iededzināšu ar pastardienu nedzēšamu uguns zīmi šaubīgās dvēselēs, tā nenesīs piedošanas vārdu — tik tautas aizmūži lasīs: Jūs, kas dusējāt pie zemes un drebējāt.

Es eju no dievnama bazūņu vaidiem pavadīts, mana roka ceļas it kā zobenu vilkt cirtienam, manas acis atskatās — neviens man nenāk līdzī, stāv draudze uz ceļiem un dreb.

Es uzkāpju augstākā kauju kalnā, kur kropli koki un kaisli savijas nāves ēnas, kur mani brāļi, liesmās apdedzinātām uzacīm un dūmos plandošo brīvības karogu rokās, sakūst ar ugunīm un sajaucas ar zemi. Gul nospiesto ielejās dievnami, zvana nelaimju zvani, tauta staigā sēru drānās, tik kareivis kāpdams no uguns elles, sauc: es jūs

mācīšu ticēt! Ar nāvi sevi aizliegt, tautas dzīvībā augšāmcelties.

Un vēl šobrīd es dzirdu bazūņu raudu korus, jūtu cauri nelaimīgo izmisumu — tur jaucas manas mātes un tavas jaunavas apsūdzību balsis, bet es esmu savu dvēseli par akmeni darījis, esmu viņā slēdzis karstākās ugunis — nu dzīvoju savai tēvzemei un degu viņā. Nāc uz tā augstā kauju kalna, tur došu tev stiprāko vīnu baudīt — gadu simteņiem tas rūdzis — Latvijas brīvības vīns. Nāk tuvāk diena, dzīs tautas dvēselei kareivis cauri aizrautības zībeņus, un tu gavilējot ticēsi neticamam un veiksi neuzveicamo. Tad Kurzemes jaunava bezcerīgi neaudzēs miršu zaru zem glāžu stikla, bet atvērs savu dvēseli cīņam.

Jaunu dziesmu es nācu klausīties, ne vaimanāšanu, tūkstoš zvērojošas acis sastapt, nedz zemei pieliektos...

Es atskatos no augstā kauju kalna lejā, kur mana tauta stāv un saka: neuzdrošinos šodien apraudāt savu tēvu zemi, neuzdrošinos gauzt par zudušiem. Nelaiemes lielums aizslēdz manu muti un dvēseli, neuzdrošinos ar savām sāpēm aizkart upuņu mūžīgumu, aiz bijības esmu pārdedzināts akmenī. Manas dvēseles atvieglināšanas diena vēl nāks. Lai tevi klusa atklāšanās un noraudu stunda dievnamā dara divkārt stipru, topi tēraudam rada, pacelies jaunā ticības apņēmībā un nāc no augstā nama, sev līdzī cīņas vētru nesdams. Tik nepaliec mūžīgs lūdzējs un noraudātājs vien. Šodien Dievs prasa citu vaigu savā priekšā.

KURZEMNIEKIEM

Tik manā dz mtenē tāds pavasaris.

1945. g. 14. martā Liepājā

Visu nakti jumti pil aiz zemā loga, visu nakti debess sarkst asiņaina, visu nakti plēsīgs vējš no jūras dzen upēs ūdeni atpakaļ. Ne miegs, ne murgs, ne mosties, ne kājas aut, marta gaisi dedzina kā svelmains vējš, saldē ar ledainiem puteņiem un žilbina ar kauju ugunīm. Un tu neesi vairs vecās miglas pilns un tumšā rauga, visu nakti jumti pil — atnācis kaislais zemes rūguma laiks. Zobenos pārkaltnus lemešus un zvanus dēlu cīņā kā sapnī dzirdēdams, tu atkal jūti sevī mūžīgo sējēju mostamies, un šajā brīdī kļūsti sava Dieva ieraudzīts un uzlūkots. Nāk tuvāk tava tīrumā iziešanas diena, neizbīsties, ja uguns sēkla zibsnīdama krīt vagoš galā, tevi svētīs versmainā zemes un asiņu kūpēšana, šalks apkārt mirušo arāju dvēseles, neskaitāmu acu starošana pavadīs. Tā sējas diena nāk, sataisi jau domās zemi, visas mūsu Kurzemes zemi, visa mūsu Kurzeme šodien guļ tikpat uz varoņu zobeniem kā jauniem zelmeņiem. Marta debeši tevi satraukuši, atnācis dvēseļu atkusnis, likteņa bardzībā nocietinātās

vainas atkal top jūtīgas, sāp izklīdinātā tauta, sāp pirmais cīrulis. Kas gan nesāp?

Jāceļas, jātiek pāri, kaut kalni jāpārlic. Kaut Kurzemes dienas reizē spiež rokās arklu un kaŗa rīku — jāaŗ, jāsēj, jācērt zobeniem, jācīnās, jādzīvo!

Neskaitāmās mutēs aiztecējusi tavas zemes graudu straume, izslāpušie dzēruši tavos vīna avotos, izsalkušie pie taviem galdiem mielojušies. Slimie tapuši dziedināti, nogurušie uzņēmti.

Un tu stāvi savā maizes klētī, esi izdalījis daudz, kā labais ķēniņš savu zelta pūru. Un kur saglabāti sējas graudi apcirkņu dziļumā — atraut tos varētu mutei, lūgt viņai Dieva sātu, tik zemei nedrīkst atņemt viņas tiesu. Svētījiet sējas sēklu, turieties pie tās kā dzīvās uguns, kaut jākulas jumti būtu jāizkuļ, pelavas otrreiz jāpārvēti, bet graudi zemei jāatdod. Mēs esam dvēseles apsējuši ar lielu ticēšanu, sapurinājuši bezcerīgos, zūdījušies un atkal kļuvuši stipri — vai savus laukus atstāsim tukšus? Lai griežas negaisu grīstes, tu atkal iziesi ar sētuvi. Ducinās debesu pārkoņi, nāves un Dieva zibeņi sakritīs krustā, bet tu sēsi savu mūžīgo sējumu, liels un nemainīgs. Apiesi uguņainos tīrumus, ticēsi — būs asni, un tava tauta nezudīs.

Tas jāvar, tas jādara, kaut mute izsalkusi un izslāpusi, tu iesi, sēdams pāri kritušo kauliem, tava sējas ticība tevi glābs, un tāds tu savā spēkā ar sauju tuksnesi apsēsi. Šodien lai vairāk par visiem laikiem svētīts tavs gājiens uz klēti, svētīts lai maizes kumoss mutei, sātībai dusēt acīs un dvēselē, lielai, pieticīgai. Esi ar savu graudu sauju kā kaŗavīrs kaujā, kas vienmēr dažas ložu šaltis atstāj pēdējam brīdim, visniknākam, visu cīņu izšķirējam — tā viņa neaizkaŗamā daļa. Lai tāda tava sējas sēkla — svēta un neaizkaŗama — tā pieder zemei un kas viņai atrauj, — tās tautas asinis mirst.

Kaut saule vai uguns apspīd tavu vaigu, kaut sērains

tvaiks no zemes galiem kūp — tu sēsi! Šie trīs lielie
nezudīs — zeme, debesis un sējējs.

Neaptverams ir Kurzemes pavasaris, asiņaina zeme un
nopūtu pilni gaisi, mēs esam slimi aiz lielām cerībām un
nīcības jausmām. Lai rauj mūs uz augšu Kurzemes sējējs
ar lielo dzīvības ticību, un kaut ar rokām mums nāktos
apsēt ne vairāk kā mūsu mīļo kapu vietas — mēs arī tad
būsim un paliksim! Svētīta lai ir sējas sēkla Kurzemes
klētī, neaizkaņama lai tā top meklēta kā uguns tumsā,
lai nezūdas bēgļu arāja dvēsele — arī viņa tūrumā ejamā
diena dzimst.

Un ja tāda sējas diena nāktu, kad sievu pulkiem būtu
jāiet aiz arkla, lai neizbīstas maigums. Izturēsim, karogu
nepazaudēsim, tapsim līdz dvēselei ciņas asi, šķilsim ugunis
pret ugunīm mūsu tautas un valsts dzīvībai!

LIKTEŅA DIENĀS

Visu tavu dvēseli prasū,
Tavu asiņu karšanu,
Visu dzīvo un mirušo spēku,
Visu tevi, nedz pusi!

1945. g. 18. martā Liepājā

Gaidu pilni guļ Kurzemes gaisi, zeme sildama ceļ debesīs vētras, tautas dvēsele cīņā izkarsusi un atklājusies savas valsts sēklai. Karavīru asiņu un latviešu lūgšanu saukta, pirmatnēja spēka pilna, tā dzen savu zelta dzietu cauri varoņu pišļiem, šķeļas cauri pekles garu kaukšanai, visapkārt pasaule ar pastardienas vaigu, nedz zvanu, nedz gaviļu.

Kur ticīgie? Celieties no melnajiem bezcerību šķirstiem, lai tautas pastāvēšanas un cīņā ilgās pārtop vētrainā šalkšanā, līdz nākotnes aizmūžiem nerimdamas.

Kas gan mēs esam pret to, kas varam būt?

Šodien — liels kops un liels šūpulis, nikna cīņšanās un izmisīga zūdišanās. Iztrūkušies sentēvi, tauta kā pie krusta: kas būs, kas mainīsies? Kam tik lēni nāk gaisma, it kā kāpdama no dziļu kapeņu tumsas? Acis grib jauna spožuma, mute citu vārdu, kāds kalns nospiež krūtis, ko nevar novelt. Un sauc nepacietīgais: kur ir valsts? Mēs

neredzam to, mēs nekā nedzirdam, mūsu ausis aizkar tikai vaimanas, mūsu dienas iet uz galu, un nakts izstiepjas.

Valsts ir mūsos, mūsu asinīs, kaujās, mūsu domāšanā, ticībā, mūsu gribā. Tur tā dus, kā zelta asns šodien, asiņu rāsas slacīta, dūmainu debešu klāta, nopūtu auklēta un cerību vilkta uz augšu. Tā ir mūsu lielā stipruma ēka un viņas vārds — LATVIJAS valsts. Tā atkal ceļama no dvēselēm un asinīm, to nevar kā paiju pēkšņi uzburt šajās likteņa dienās, nevar zibens nomest no pārkoņa negaisiem, nevar izlūgt debesīm — jāizkaŗo!

Ko mūžiem grib radīt, tur vienmēr klāt stāv Dievs un velns, tur paaudzes nogulstas pamatos, tur satek tautas asaru un asiņu avoti, saplūst himnas un stāsti lielā smagā slānī, un jumjas ēka, pilna mirušo čukstu. To nevar uzcelt vienā dienā — nāciet visi ap kaŗavīra tverto neatkarības karogu, lai šī doma aug ikvienā kā spēks.

Tik būsim, cik ticēsim, tik paliksim, cik cīnīsimies — kaujas laukā, savā sētā, sapnī un nomodā.

Kas ir valsts?

Ne tā uguns blāzma, ne tie vārdi, ne tie māju grausti, kas šodien dara sāpīgu Latvijas vaigu. Mēs esam ceļa sākumā, tumsas un nāves pinekļi ap mūsu kājām, tūkstošas varas velk atpakaļ, tik tas spēks, kas mūs nes pretī savas valsts nākamībai, tas izsauks kalnu sakustēšanos un darīs visu apkārt pēc mūsu līdzības.

Smagi ceļas un lēni kaļas zelta dziets tautas dvēselē. Un tā tam jābūt: nav valsts tikai salda debesu dziesma, jaunavu kokļu spēle svētbirzī, nav tikai ticība un cīņu troksnis, tas ir tūkstošgadīgs tautas testaments, debesu novēlēts un elles skausts.

Bieži tautas dzīvība un pastāvēšana kā palaina upe pēkšņi pazūd pazemē, un gadu simti paiet, līdz atkal tā alkainā spēkā izlaužas ārpusē, darīdama auglīgas ielejas un laukus. Lai novērš mūsu cīņas latviešu tautas dzīvības upei šo likteni, lai tā nepazūd nāves tuksnešos.

Nu visu tavu dvēseli prasa, tavu asiņu karšanu. Ne stāstu par vecmāmuļu, kas atkusušā kapa malā zalkti redzējusi, zelta kroni Latvijai nesot, bet skaidru apziņu — mūsu tautas vadības zizli un Latvijas vainagu kaļ kareivis.

Liels vārds ir atskanējis — Latvijas valsts, tas prasa visu dzīvo un mirušo spēku, visas tautas dziemas, lai bērnš, jau krūti zīzdams, dzeļ savās asinīs viņa audzei piepildāmo. Grūta ir Latvijas atnākšana — dod visu sevi, nedz pusi! Lai ticības vējš aizkaļ tautas pieri un dzen dvēselei cauri ugunis. Kas savu valsti kārojis, tam jāiet to piepildīt ar zobenu un arklu.

Šajās likteņa dienās ir tāpat kā reiz bija:

Tauta, varoņi, karogs un kapi! Celies, Latvija, tā reiz jau tapi!

PŪPOLU SVĒTDIENĀ

1945. g. 25. martā Liepājā

Miljoniem cilvēku šodien staigā deguma brūcēm, satricinātām dvēselēm, liesmainu pilsētu atspīdumu acīs. Pelnu un gruvušu katedrāļu putekļi trauc līdzī saules gaitai, ar zemi nolīdzināta tēva nama kvēpi nogulstas uz kaŗavīra durkļa.

Pāri Kurzemei, pāri svešajām dievticētāju zemēm Pūpolu svētdienā iet apdeguši ļaudis, un, pēdējo dvēseles stiprumu un dzīvo asiņu pili atdodami, viņi sataisa ceļu alkainai uzvaras un dzīvības dienai, tām izredzēto audzēm, kas paliks piepildīt izkauto pasauli ar jaunu garu un asinīm.

Himnas prasa šīs dienas, augstāko dvēseļu dziesmu, svētas trīsas brāžot cauri dzīslām. Kur tu paliec, ka neiedezies, kam tu smilksti, ka netici? Varoņu kapiem jau nozudis sniegs, dzīvībai rūgst zeme, asiņu šļaksti sitas debešos. Pats cīnīšanās laiks mūs dara lielus — kam esi tik sīks?

Vai šodien atkal sēdi uz savas mājas sliekšņa, noliektu galvu un bezcerīgu dvēseli runādams: par vēlu šis pava-

saris, par vēlu Kurzemei! Un piesauc dvēsele visas posta dienas, maldīšanos uguns ceļos, tūkstošus izsalkušo, izēstos galdus; izmisīgs stāv bēglis, saimnieks sadrūmis, pilsētu ļaudis smīn — kur ir tie Latvijas valsts zelta torņi? Kur zvana neatkarības zvanu — mēs gribam mājās kļūt. Posts mūs apstājis, drānas rāda kailumu, mute teic rūgtus vārdus, neticības čūska lodā ap mūsu pavardiem. Kāds mūsu ciešanu mērs? Kas atbildēs?

Lai ceļ plūdus debesis pret neticīgiem, lai dzen vētrainu vilni un ūdeņi kļūst biezi no šaubīgo dvēselēm. Vai šī tikai uguns, zemes un debess rotaļāšanās diena? Jauns laiks pārtop, nevaidi, savas sētas priekšā novilkdams spožuma drānas. Tu, kas gribi dzīvot, nemirdini sevi trulumā kā bez asinīm un miesas. Lai pašķīras Kurzemes debesis, lai tu redzētu grūstošās pilsētas, dzirdētu zvanus un mocekļu vaidus drupu kalnos, redzētu kā mirstošu sievu un bērnu asinis dzēš liesmu jūru. Lai tavu acu priekšā nostājas pelnainām un degošām drānām māte, kam pienācis jaunas dzīvības laišanas brīdis karstu akmeņu un kritušo vidū. Un deg un vaimanā visapkārt, sirmgalvis kā lāpa ceļ rokas pret kūpošiem mūriem, kauc liesmu vējš. Un kails un apdedzis viņš aiziet līdz ar citiem savas dzimtenes laukā, kur pamodies strauts un atkususi piekalne. Mēms aiz mīlo sāpēm un brūcēm atgriežas prāts — Dievs, kāds tavs ciešanu mērs? Tā tautas sataisa ceļu tiem, kas paliks, kas dzirdēs augšāmcelšanās vai nāves zvanīšanu izredzētajiem. Mēs ejam pāri savu brāļu un māsu pīšļiem, upurī deg mūsu ceļā — tāds ir tautas gājiens uz dzīvību. Māliem un asinīm aplipsis tavos laukos rāpjas kaņavīrs. Kas esi viņa ciņas ēnā stāvēdams? Tev vēl nav uzgērbtas uguns drānas, un nav šī tava tiesāšanas un nelaimju piesaukšanas diena. Neprasi upuru laikā, kā pēc tā, nevandi augšup sīko ikdienu, netiesā, līdz tā stunda nāks, kad visi izlīdzināsīmes savā valstī vai kapos. Nesauc šodien soģi purpura drānās, negaidi kā brīnumu tavās rokās ieliekot savas valsts atslēgu — slēdz, ej cauri augstajiem vārtiem un

dzīvo savā namā. Kamēr vien Kurzemē kaŗavīru uguns drebinās zemi, mūsu brīvā un neatkarīgā Latvijas valsts vairāk celsies un jumsies tautas dvēselē kā tavu acu redzēšanai un ausu dzirdēšanai. Un ne jau tādu valsti esam saukuši, cik lielas debesis virs Kurzemes, cik zemes šobrīd zem mūsu kājām — nē, valsti, kur t i k a i latviešu gars un asinis, viena valoda un viena dziesma, viena dzīvība un viena miršana. Ar kādu liesmu zvanu zvanīt, ar kādu uguns mēli runāt uz tevi, Kurzeme!

Nāks dienas, un jauni vēji iegriezīsies tavās sētās — atvieglinās posta nastas, runās ar zemnieku, priecinās bēgli, mēs būsīm paši tik, cik vienoti saiesīm zem neatkarības karoga, atdodami upuriem visu savu dvēseli.

Ne šai dienai dzīvojam, ne šai dienai kaŗojam, bet tai gaismai, kas jaužama aiz cilvēces un sātana kaujām, tai valstij, kas izkāps no varoņu kapeņu laukiem ar Latgales, Vidzemes, Zemgales un Kurzemes balsīm — kā viena elpa un viens sirds puksts.

Celsim tautas dvēselē un, cik spēsīm, ap sevi šo mūžīgo valsti — kaut kaŗavīra pēdā, sagrauta dievnama ēnā, iziesim pavasara vētru pilni un jaunas ilgošanās. Tik tevi, kas būsi staigājis kurnēšanas pārņemts un savu brāļu cīņu tiesādams, tevi debesis uzrādīs un elle pazīs — tu glēvais un miegainais, šodien mūsu tautas nelaime, neticēšana un dvēseles sērga.

Ar pūpolu zaru šķēpu lai ceļamies uz savu brīvo un neatkarīgo valsti, tā zelta torņiem neatviz Kurzemes malā, nav uzceļama vienā gaidu pavasarī, pa asins pilei tā top, no mirušā uz mirušo. Neesi akls, redzi! Neesi kurls, dzirdi! Es esmu tavs un tu mans, mēs būsīm viens un vienoti un tikai tādi dzīvosim.

JŪDASS

1945. g. 12. aprīlī Liepājā

Viņš ir ieradies Kurzemes Ģetzemānes krēslā — visdziļākajā cīņā brīdī, mirkli pirms saullēkta. Aizturiet viņu! Tūkstošos veidos Jūdass klist pa visiem ceļiem, jūs to pazīsit, atklāsīt viņa balsi un vaigu. Tas maldās no sētas uz sētu, iespraucas starp draugiem, visur, kur vien dvēseles sirgst ar vājuma un zūdišanās briesmām, Jūdass ir klāt. Un viņš skūpst šaubīgo vaigā, tumšo varu pavadīts, uzplēš viņa dvēseli savai ļaunuma sēklai un nodod niknam postam un pazūšanai. Jūdass manīts! Viltības plivuri nesdams un trīsdesmit sudraba grašus žvazdinādams, viņš piestāj Kurzemes arājam vagas galā, tausta dvēseles stiprumu, runājas saldās mēlēs, lai to uzvestu uz drebošās šaubu laipas un nodotu visniknākajam ienaidniekam — neticībai. Redziet, tur viņš stāv, sātana ugunīs apsvilis, sētuvei blakus, nodevēja acīm, odžu pilnu dvēseli, meklē, lai savam ļaunuma kungam uzrādītu pagurušo sējēju.

Norīdiet šo Jūdasi supiem, lai himniski iedziedas arāju koņi, atdodami pēdējo graudu zemei, visuzticamākajai

glabātājai. Kas zemei var atņemt viņas tiesu, kas mazināt tās auglības rūguma spēku? Lai zilie meža baložu pulki, sējēju apdūdodami, niknām spārnu šņākoņām griežas ap Jūdasa galvu, viņu pavadīdami nolādētā ceļā.

Prasiet, taujājiet, turiet stipras dvēseles, topiet modrības svaidīti — Jūdass staigā. Ne vienmēr viņš nāk ceļinieka izskatā, nolādētā zīmi pierē, salicis zem asiņaino grašu svara. Bieži neredzams kā murgains sapnis, kā vējaina doma, ar saldo jaucēja mēles skaņu viņš iezogas dvēselē, saārda dzīvošanai uzceltos pamatus un drebošu, svaidīgu nodod savu upuri, uzspiezdams viņam gļēvuma zīmogu.

Taujājiet, kur šodien redzēts Jūdass? Kā sāp, kā negrib dzirdēt auss, kā vairās redzēt acs: Jūdass manīts Kurzemes jaunekļu pulkā. Viņš jau rūgtam izmisumam un kauna gājienam nodevis daudzus, izņēmis no rokām šķēpu un skūpstījis tos vaigā ar mazdūšības zīmi. Jūs, jaunie, kam jāpierunā debesis un jādrebina zeme, gūstiet Jūdasu, viņš ir jūsu pulkā. Pieduriet ar šķēpu viņu tempļa sienai, uguns viņu neēd, smiltis neņem pretī, lai tas izžūst saulē kā puteklis un tvaiks.

Jūdass staigā, viņš redzēts Kurzemes jaunavu dārzos, lielākais no visiem nodevējiem jau parādījis pazudināšanas kungam simtiem lētticīgu un svaidīgu dvēseļu, pieskardamies jaunajiem vaigiem ar viltus mēli. Jaunavas, aizdariat savas nama durvis ar tikuma zieģeļiem, sargājiet līliju dārzus, lai niknas salnas un viesuļi neizguļ.

Nerunājiet, ļaudis, līdzīgi vējam, nedrebinieties kā apšu lapas, Jūdass klausās. Viņš nodos pelavu vieglo, stiprajam un klusajam netiks klāt. Ko mute šodien var pasacīt, ko ausis saklausīt? Nieks tas pret dvēseles apņemšanās spēku.

Gūstiet Jūdasu! Viņš redzēts blakus bēgļu galdam, izsalkušiem skatiem meklējot kurnēšanas pilnās dvēseles, viņš manīts, sekojot dažai sīkstulības pārņemtai Kurzemes saimniecei. Lai to visi uzzīmētu tiesāšanai pēc tās negantā un sātāniskā gara!

Jūdass manīts kaujas laukā, ar mulsināšanu ienaidniekam nodot šaubu un paguruma sadzeltās kaņavīru dvēseles. Viņš redzēts ejot pāri kritušo kapsētām, gatavs piestāties varoņu pišļiem, kur vēl kas nododams!

Uzmaniet Jūdasi! Mirkli pirms gaismas svišanas, pāri nāves un dzīvības ielejām viņš daudzējādos veidos piestāties latvju tautas dvēselei, šalkdams kā mainīgs vējš, dūkdams ar maldu putnu balsīm, skanēdams pasaules valodām, viņš parāda neticības tumsai, padara trulus — asinsdzērāja ienaidnieka nokaušanai.

Kurzemes Ģetzemānes mijkrēšļos staigā Jūdass, aizslēdziet savas dvēseles un mutes, lai kāpj no miglas un asiņu tvaikos kūpošās zemes darbs un cīņu mutuļi, lai tukša top nodevēja pļauja.

Redziet, tur aizgāja Jūdass, aizturiet viņu, gūstiet visos viņa veidos, neatsedziet kailas dvēseles ļauno acu skatam, stāviet, kā turas zeme — ne pie kā, ja pat viss būtu zudis.

PULKVEŽA PIEMINAI

Klusāk, draugi! Drošs ,
dedzīgs un straujš
Diezgan bij varonis, kas
mums uz rokām.
Mīl viņš nu mieru, kā
mīlēja dzīvi.
J. Grīns.

1945. g. 17. aprīlī Liepājā

Jauna slava un jaunu dvēseļu vējš šalc latviešu kaŗa pulku kauju karogos, putekļos pārvērstu pilsētu un dziļu zemes vaidienu atbalsis dara cilvēces seju pārtraģisku, liesmaini cauri asiņainajam gadu simtam kāpj degošo tautu un zemju vārdi un bieži viss ieguvums — sauja varoņu pelnu. Un cīņa neapstājas, kapi kļūst versmains kauju lauks, sagrauti svētumi — uguns elle, pagātne atkāpjas tagadnes asiņu priekšā, kareivis krīt ar sentēvu nesto lāstu ienaidniekam un uzvaras saucienu pārkarsušajā dvēselē. Mainās vietas un ļaudis, lai cik sarkanīgas likteņa kaujas pierēj Kurzemes jaunā mēness naktis, un aizvadīto cīņu milzums spožumā uzrunā pasauli — arvien izkāpj pret mēmajām debesīm, melnajiem koku stumbeņiem un asinīs murdošiem purviem Volchovas un Ostrovas vārds, un vēl šodien savos kareivjos un tautā dzīvo dedzīgais austrumu cīņu kaujinieks Volchovas pulkvedis. Tās bija kauju dienas, kad pasaule pirmo reizi šī gadu simteņa

cīņu arenā visspilgtāk un redzamāk saskatīja latviešu kara pulkus.

Tās sauca pulkveža un viņa vīru lielās slavas stundas — pārcilvēcīgais Volchovas cīņu atceļš. Lai cik augstu Kurzeme paceltu savus liesmu karogus, sajauktu debesis un apmāktu sauli — nezustu Volchovas varoņu slava, un viņas gars — tas šodien visas Kurzemes dvēsele un stiprums. Mūžīgs ir kauju vadītājs, kas nezūd savos kritušajos un dzīvajos cīnītāju pulkos, ko piemin kareivju mutes kā gādīgu tēvu un drosmīgu līdzcīnītāju. Lai slavēti visi tie, kas staigājuši kaujas laukos ar asinīm un miesu mirdami un tomēr dzīvāk par visiem dzīvajiem dzīvodami savas tautas mūžos.

Uguns mēlēm zibsnidama, kāpj cīņu slava, vienas debess puses laistīšanās nomāc otru, jauni varoņu vārdi ienāk tautas pieminēšanā, un, kaut zeltainā godinājuma slava ir varoņu gaiss, ko tie ieelpo — pats mūžīgākais un nemainīgākais šeit upuru jēga un mērķis. Tas jau dega Volchovas ziemeļu kāvainās debesis, staroja zvaigznēs pār latviešu cīnītāju galvām, un, ejot zem cīņu karoga, mēs jau tad ar vienām asinīm karsām par brīvu un neatkarīgu Latvijas valsti.

Vai Volchovas pulkvedi pazināt? Viņa zobens palika pusizvilktš, viņa vīri kaujā, viņš aizgāja kā kareivis mūžībā, atstādams saviem pulkiem piepildīt svētās Latvijas testamentu. Svēts ir ikviens, kas kritis kaujas laukā, to nebojā ikdienas mainīgais spožums, to apņem tautas šalkšana kā dzīva meža pacelšanās. Un sīkajām runām aplust! Tu, kas neesi pielicis roku zobenam, krīti savu varoņu pīšļos uz vaiga, tas tavu svaidīgo lapas dvēseli paaugstinās.

Ļimst kareivji un viņu vadoņi, pret kapiem atspiedušies ceļas jauni, lai kopā ar savas tautas cīnītāju dvēseli pāri laikmetiem uzceltu dzīvo asiņu un gara pieminēkli — brīvu un neatkarīgu valsti. Nav cita godinājuma Volchovas un Kurzemes nemirstīgajiem kareivjiem, nav cita spožuma.

BĒGLI

1945. g. 25. aprīli Liepājā

Ugunīs izzūd dzīvība, drupu lauki tvano asiņu miglu, noreibusi pāri saļimušo kupenām griežas nāve, aizklādama cilvēces seju ar miroņu autu. Liesmaināka par visām liesmām, kā apsūdzība pret pasaules radīšanas sākumu paceļas neizteicamās cīņas un ciešanu lieluma apņemtā Eiropa ar degošu krusta zīmi vienā rokā un asiņainu šķēpu sviedienam otrā. Aiz nelaimju dūmiem acīm zudušas debesis, grūstošu mājokļu dzirksteļošana smacē dvēseli, trūdi apsedz trūdus — vai Dievs atstājis zemi? Un šajā cilvēku pastarē, ugunsgrēku apspīdētiem augumiem starp izmisumu un pēdējo ticību cīnoties, acis ierauga ļaužu drūzmu, kas, it kā savas pazaudētās tēvu zemes ēnu redzēdama, lēni viļņojas pretī dvēseles izauklētai glābšanās dienai. Bēgļi: — kā neaizdziedināms asmens dūriens — šis sauciens aizkaņ krūtīs, visdziļākais tautu ciešanu vārds zemes uguņošanā, neizsakāma lāsta un nopūtu balss. Kapi to neapraks, mute neizsūdzēs, neviena vētra neizsauks, tā

mūžos runās no nāves tuksnešiem un pasaules lielceļiem ar samīto bērnu raudām un māmuļu pēdējām lūgšanām.

Bēgļi! Viņi bija divi — vienam zem kājām gulēja kara kāvos blāzmojoša tēvzeme un sāpus nolikts ceļa spieķis, otram — rūgts svešums. Tik piederēja pēdējam kā visu mocību un ciešanu apskaidrots vaigs, visu karstāko cerību pārpilna dvēsele un nebeidzamā ilgošanā degošas acis. Bēgļi! Tu viņus abus vienādi mīlēji un nezināji kā dalīt savu dvēseli, kā to pušu raut. Tam, kas nesa Kurzemes smiltis pie kājām, varēji kļūt tuvāks par brāli, savu elpu atdot un asinis pie asinīm just, bet otram? Kā palīdzēt? Kaut viņi abi šodien spētu jel brīdi viens otrā raudzīties un saņemt, kas viena dvēselē iededzināts vairāk, otra mazāk.

Atpestīšanas brīža gaidīšana un padošanās liktenim daudzas Kurzemes bēgļu dvēseles padarījusi trulas, sešas Kurzemes kaujas ar savu nemainību šodien it kā iežūžinājušas vienaldzībā sērdieņu pulku. Nav vairs jauzama asiņu tvīkšana, un dvēsele piešalkta ciņas niknuma. Tiem jāatjaunojas. Kaut jāpieskaņas sakarsētam tēraudā gabalam, trīsas jāizdzen cauri audiem, jāiezvērojas vēl neapjaustā tēvzemes mīlestībā un gribā — segt dzīvību ar dzīvību. Lietainas ceļa dienas, izmisums, bezmiega naktis kapsētās, šķūņi un noras, mīļo aprakšana ceļmalās, laipni un nelaipni tautieši — viss tas barojis Kurzemes bēgļa dvēseli, sniegdams neremdināmu izsalkumu pēc savām mājām. Kas celsies un šodien sauks: es esmu kā ķēniņš pie Kurzemes bēgļu galda — vēl mani nes mana tēvzeme. Iededzies, iededzies sava likteņa ugunīs, dari spožas posta drānas, visi gaisi trīs gaidās, esi kā pelnos dusoša uguns, lai Kurzemes vēji to uzpūstu liesmošanā mūsu lielajā dienā!

Un nāk baltis no mūsu tautas bēgļiem svešumā, posts un cinišanās viņu dvēseles radījušas kā no jaunām ugunīm, jaunām elpām likušas elpot izslāpušajām mutēm, no izmisuma samilzt jauniem spēkiem — debesis lai atkāpjās

viņu ticības priekšā. Ar viņu tēvzemes mīlestību un no jauna liktena iededzināto karšanu pēc SAVAS TAUTAS es šodien dievnamos altāra ugunis iedegtu, akmeņos sārtus iekurtu, es daudz aukstu Kurzemes siržu sasildītu. Es dievnamus rotātu pēc viņu sejām un dziesmas dziedātu pēc viņu dvēseles meldijām. Tajos es vestu ļaudis, kas šodien Kurzemē skauž maizes donu un darītu ar tiem brīnumus. Bēgļi! Es stāvu kā notiesāts. Kur nakts, kur diena, neizšķir sakarsētais gars — kā līdzēt tiem, kas staigā, savu zemi nejudzami, it kā latviešu tautai uzliktos lāstus vissmagāk nesdami.

Dari savu likteni viņu lielumam līdzīgu — dari šo vietu mūžīgu, kā saules rietēšanu un aušanu. Ar savām asinīm un cīņai gatavu dvēseli sataisi šo zemi savu brāļu un mūsu atnākšanai, kaut arī tie veļi būtu. Lai skarbie vēji izpūš izmisumu un rūgtumu no bēgļu dvēselēm: tas nelīdz — nāks jauna blāzma, un tur mēs atkal savienosimies vienā tautā uz vienas zemes. Pirms lielās stundas Kurzeme klus, saposies, ka vari celties līdz ar kareivi. Bēgļi!

Viņi bija divi — ja viens varētu dot otram mīlo zemi, kas viņam gulēja pie kājām, ar Kurzemes debesīm un otrs savu nesatricināmo, svešuma izkalto ticību — mēs darītu brīnumus. Bet viņi bija divi — un vēl nebija viens!

Dievi, nāciet pie cilvēkiem — bēgļu dvēsele, sāpju dvēsele! Kaut ietu no tuksneša tuksnesī — es ticētu savas tautas nezūdamībai un viņas mājokļiem tēvu zemē. Celsimies, kaut viens pret visiem, viens pret tūkstošām bezdibeņu naktīm, kaut viens pret visu pasauli. Cīņas skurbums dara krāšņu šo viesuļaino zemi un mūs mūžīgus.

PIRMS PIRMĀ PĒRKONA

1945. g. 1. maijā Liepājā

Nedz šaubu, nedz baiļu, nedz drebēšanas. Ar uguņu laistīšanos pamalē miltz gaiss, kā čūskas lodā zibeņi sakarsētos gaisos, un tāla ducināšana noskan pāri ugunis apkvēpušām tautām. Kā pirms negaisa, iekams vēl nav kritusi pirmā smagā lietus lāse, nav paskrējusi acīm gažām zibens strēle, mocošu gaidu pilns klusums nolaidies pār zaļajiem Kurzemes zelmeņiem, gaiss sabiezējis dvēseļu čukstos, krūtis grib dziļu elpu. Un ir tā, it kā jūra pacelstos, zeme izkāptu no savas vietas, mirušie nokratītu pīšļus — jānāk, jābrāž pirmajam pērkonam ar atpestīšanas ugunīm un šķīstīšanās negaisiem — slāpst tīrā, spirtā dzīvības gaisa, smagāk par kalnu spiež un smacē austrumu lietuvēns, guldamies pāri Eiropas krūtīm.

Saslienies nu, kas dzīvo starp sapni un nomodu, kod savā rokā, lai sajustu pamirušās asinis, veldzē murgaino pieri, raugi, debesis jaunu auku perē. Neatkāpies savā ticībā, neizbīsties, neapžilbinies negaisu blāzmās, raugies savas tautas rītdienā, roku virs acīm turēdams, it kā

saulē vērdamies. Esi gatavs, esi kā noskaņota kokle un zobens ar vienu dzidru skaņu, radīts lielai dzīvošanai un stiprai miršanai. Debeši biezē, šaudās Dieva ugunis, aug pērkona gaisi, velkas visapkārt nokauto asiņu laukiem — lai es nedzirdu pirmsvētras stundā tavu dvēseli drebot!

Pirmais pērkons biezē, lai kareivis pārbauda šķēpu un ikviens sevi, lai dvēsele uzņem jaunu dziesmu, lai visa latviešu tauta pārlūko savas bruņas — Kurzeme runās savām uguns mēlēm un dzīvos caur savām asinīm.

Un kā tas notiek ar pērkona negaisiem — tie mirkli, uguns vaigu rādīdami, satumst kā nakts un pēkšņi kāpj uz debess vidu paši ar savu spēku, viesuļiem un dārdiem — pretī visām zemes celtām aukām, šķīsta, speŗ, kapā, cērt; tie nāk arī lēnām, ozolainiem mākoņiem piemilzt pamale, dzird tālu dārdēšanu, visi gaisi uguns caurausti, tie kāpj kā milži pār ļaužu galvām ar savu svētību un postu.

Un nāk viens no šiem negaisiem, jau tālās ugunīs atplaiksni Eiropas debesis, kad aukainie atpestīšanas dārdi iegrandīsies virs Kurzemes, kad kritīs pirmā smagā lietus lāse uz sakarsušā vaiga, un logā ietrieksies karsts vējš — un tad būs kā pēc pērkona — tīrs dzīvības gaiss.

Ne mirkli zūdišanās, austrumi mirs, viņu asinis šņākdamas plūdīs atpakaļ uz stepēm, ticīgā cilvēce modīsies, un viņas spēks nāks kā zibens un pērkons — tas jau rakstīts. Un tur viņa stāv, purpurā tērtā šodienas paaudze, apdegušu vaigu kareivis, ugunīs sēklu izsējis zemnieks, apsūdzības pilns bērns, māte ar dusmu asinīm pierietējušām krūtīm — izredzētie izcīnīt savai tautai dzīvību. Neapstāties latviešu tautas asiņu šalkšana austrumu kapeņu malā, ko nepabeigs viena audze, veiks otra, un atkal mēs stāvēsim savas zemes un valsts priekšā, kā brīnumā raudzīdamies. Kā akmens guļ ticība — nokāpsim no uguns sārta, ducinās pirmais pērkons, kritīs pirmā smagā lietus lāse, atelpos cilvēce.

KAROGU AUGSTĀK!

1945. g. 5. maijā Līepājā

Pasaules pārradīšanas stundā, kad akls kļuvis prāts, doma aprij domu, vārds runā pretī vārdam, acis meklē acis un sastop izmisīgu spožumu, lai šalc kā vētra pāri Kurzemes šaubu ielejām neatkarīgās Latvijas valsts sludināšanas vārds. Lai zvana skaļāk par visiem zvaniem, lai skrien kā dvēseļu uguns no mutes uz muti, baismīgajā aklības naktī spožāk par zibeni debesīs zīmēdams un teikdams: mūsu gars ir neatkarīgā Latvijas valsts; mūsu dzīvā un mirusī miesa — mūsu zeme! Šie Dieva elementi jāsakausē kaut šajā zūdišanās un ticības viesulī sātānam nedalāmā vienībā — jāizsauc pasaulei skaļāk par kara pulku dunēšanu — jāizkiedz mirušo un dzīvo paaudžu balsīm — te bija valsts, tagad kareivji, izdedzināta tauta, kapi un karogs. Te jānāk valstij — ar savām ugunis salietajām asinīm, ciņu, tūkstošgadīgo pagātņi esam otrreiz ienākušies un nogatavojušies pie tautu likteņa vētraiņā koka..

Negribam atraisīties, nokrist asiņainā zemē bez laika,

pāraugt ar gadu simtu aizmirstības sāli, kā nolādēti trūdēt, līdz zeme, jaunās rokās sadrebēdama, mūs izmestu gaismā.

Lai tiekam šodien, iedami kopā ar visiem Kurzemes spēkiem, pie pasaulei izkliedzamā latviešu tautas dvēseles saucena: kad atraks sagruvušās pilsētas un kapos guldīs mīļoto kaulus — mēs atraksim savu valsti!

Mūžīgo tiesību balsis šodien jāizsaka tik skaidri, kā mirušā kapeņu uzraksts un šūpulī aijātā vārds. No savas valsts un zemes mēs neatkāpsimies — šodien tas moku bīķerī visai tautai uguns dzēriens. Augstāk karogu, kareivi, augstāk karogu, tauta! Lai šalko ap viņu izcīnītā un elles naktīs sauktā neatkarības slava! Šodien kā savi soģi varam droši saņemt mūžīgu dzīvības elpu vai liela traģisma apmirdzētu tautas noliekšanos pīšļos.

Vieģli sava neatkarības karoga apdvesmotām nācijām paceltu galvu kāpt uguns sārtā: Dieva sūtības izpildīšana un varonības skurbums reibina. Rūgti mirt bez valsts, bez savām dvēseļu debesīm virs tautas galvas.

Par visām runām un nopūtām skaidrāku **L a t v i j a s** v a l s t s d e k l a r ā c i j u — kā uguns sviest pret mūsu postu, mest sajauktā un viesuļos sagrieztā pasaulē. Ne ar soli, nedz vārdu, nedz garu mēs nemazināsim Kurzemes cietokšņa stiprumu. Darīsim to neieņemamu, mūžīgu, lai tāds viņš paliktu arī tad, ja visdziļākā posta brīdī kāds valnis negaisa priekšā ieliektos — nesalaužama vēl stāvētu Kurzeme ar savu garu un Dieva stiprumu. Spēcinot savu tautu uguņainā likteņa brāzienos ar Latvijas neatkarības vēsti un kopējās Kurzemes kaņavīru cīņas garu pretī austrumu veltenim — mēs kļūsim divkārt stiprāki nāvē un dzīvībā.

Par ko šodien krīt vīri Kurzemē un stingām sejām staigā sievas? Šī kauja ir tā pati, sendienās sāktā, ikvienam kareivim mērķis paliek tas pats, un arī mums tas nemainās. Tik savu neatkarības karogu mēs gribam pacelt pāri latviešu tautai, augstāk tas jāredz, un viņa šalkām jāskrien

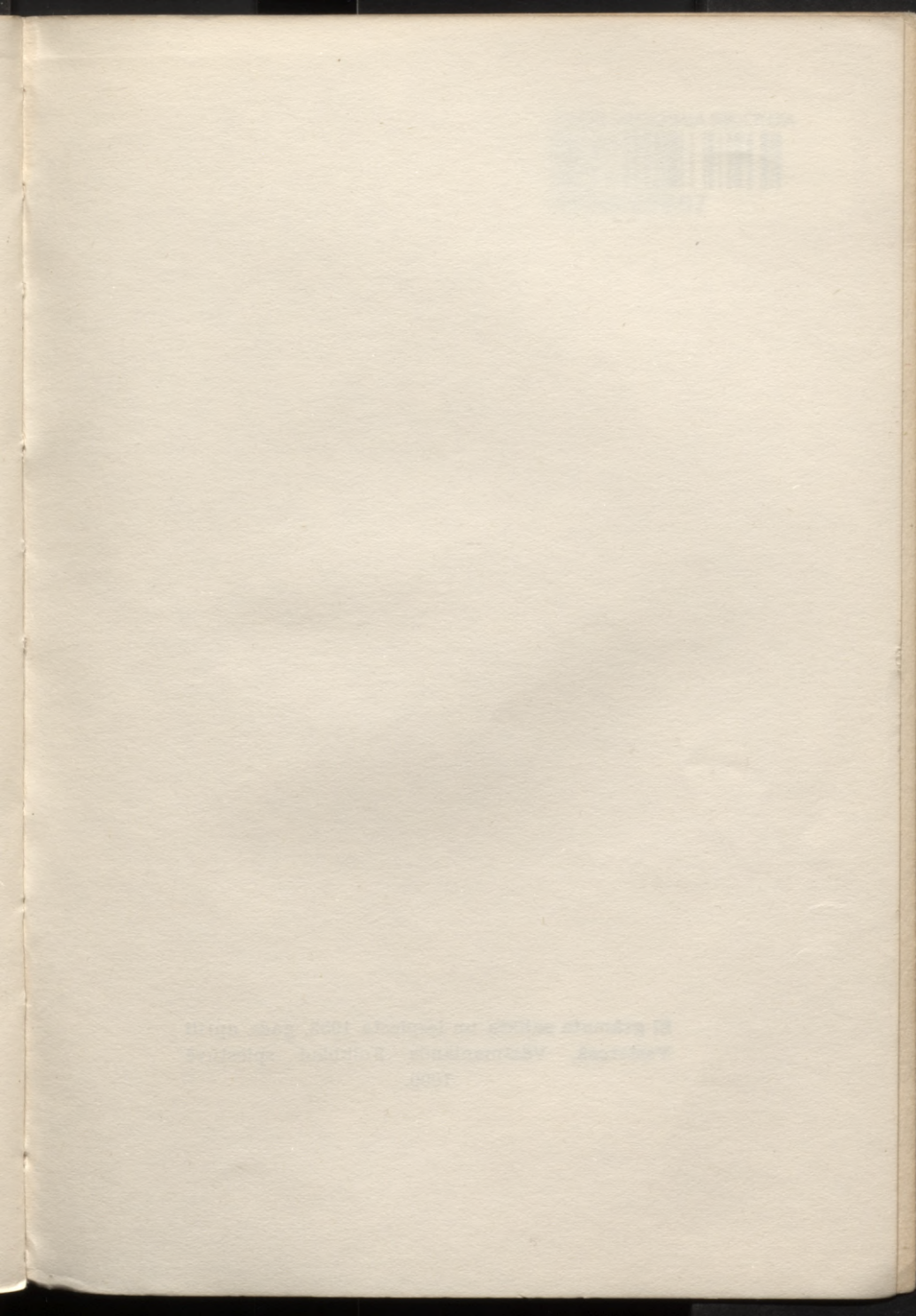
pāri Eiropas drupām, starp šodienas uzvarētiem un uzvarētājiem, mēs visi celsimies.

Kaut arī mūsu balss būtu kā vālodžu sauciens apkvēpušajās kauju birztaļās — tas nāk no visas tautas dvēseles un nerims nekad, līdz neatkarības zelta lietus nolīs pār mūsu galvām.

Par Kurzemi, par visu Dieva kara pulku mērķi, par savu neatkarīgu LATVIJAS valsti!

Šī grāmata salikta un iespiesta 1953. gada aprīlī
Vesterosā, Västmanlands Folkblad spiestuvē
1000.

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0304029567

45.5

91-3
L 153